

Treoir maidir le hIompar Gairmiúil & Eitic do Lia- Chleachtóirí Cláraithe

9ú hEagrán 2024

Comhairle na nDochtúirí Leighis
Medical Council

Clár Ábhair

Réamhrá	4
An chaoi a bhfuil Comhairle na nDochtúirí Leighis ag súil go n-úsáidfídh tú an treoir seo	5
Luachanna agus prionsabail atá mar bhonn agus taca le dea-chleachtas gairmiúil	5
Nuair nach gcomhlíontar caighdeáin	6
Caibidil 1: Dea-chleachtas leighis agus sábháilteacht othar	7
1. Dea-chleachtas leighis	7
2. Sábháilteacht othar	7
3. Imní a aithint agus a ardú	8
4. Nochtadh oscailte	8
5. Cosaint agus leas leanaí agus daoine óga	9
6. Cosaint agus leas daoine fásta atá i mbaol mí-úsáide	9
7. Tuairisciú ar mhí-úsáid stairiúil líomhnaithe	9
8. Cúram a sholáthar i gcásanna éigeandála	10
9. Acmhainní cúraim sláinte	10
10. Timpeallacht agus áitribh shábháilte	10
11. Ceannaireacht agus bainistíocht do dhochtúirí	10
12. Sláinte agus folláine dochtúirí	11
Caibidil 2: Toiliú	12
13. Toiliú – prionsabail ghinearálta	12
14. Cumas agus cinnteoireacht chuidithe	12
15. Ceanglais maidir le toiliú feasach	13
16. Freagracht as toiliú a lorg	14
17. Toiliú i gcásanna éigeandála	15
18. Sa chás go ndiúltaíonn othar cóireáil	15
19. Toiliú a tharraingt siar	15

20.	Réamh-phleanáil cúram sláinte	15
21.	Toiliú le tástáil ghéiniteach	16
22.	Toiliú agus diúltú cóireála – Leanaí agus daoine óga	16
23.	Toiliú - Trialacha cliniciúla agus taighde	18
24.	Scrúduithe chorportha agus pearsanta	19

Caibidil 3: Rúndacht 20

25.	Rúndacht - Prionsabail ghinearálta	20
26.	Rúndacht – Leanaí agus daoine óga	20
27.	Faisnéis othar a nochtadh laistigh den fhoireann cúram sláinte	21
28.	Faisnéis othar a nochtadh lasmuigh den fhoireann cúram sláinte	21
29.	Faisnéis othar a nochtadh lasmuigh den fhoireann cúram sláinte gan toiliú	21
30.	Nochtadh tar éis bháis	22
31.	Taifeadadh grianghrafadóireachta, físe nó fuaime othar ag dochtúir	22
32.	Taifeadadh grianghrafadóireachta, físe nó fuaime ag othar le linn comhairliúcháin	23

Caibidil 4 Leanúnachas Cúraim 24

33.	Leanúnachas cúraim	24
34.	Forordú	25
35.	Drugaí rialaithe a fhorordú	25
36.	Oidis a thras-scríobh	26
37.	Teilileigheas	26
38.	Taifid leighis	26
39.	Taifid leighis a choinneáil	27
40.	Cleachtas a scor agus cúram othar a aistriú	27
41.	Cinneadh an dochtúra gan idirghabhálacha sonracha iarrtha a sholáthar	27
42.	Diúltú coinsiasach	28
43.	Cóireáil príosúnach	28
44.	Srianadh	29
45.	Othair a bhfuil riosca díobhála acu	29
46.	Cúram deireadh saoil	29

Caibidil 5 Gairmiúlacht 31

47. Teorainneacha gairmiúla a choinneáil le hothair	31
48. Cóireáil a thabhairt do dhaoine atá gar duit	31
49. Cumarsáid a dhéanamh leis an bpobal	31
50. Táillí, fógraíocht agus soláthar faisnéise cleachtais	32
51. Tuarascálacha leighis	33
52. Deimhniú	33
53. Finnéithe saineolaithe	34
54. Coinbhleachtaí leasa	34
55. Caidrimh le comhghleacaithe	34
56. Imní faoi chomhghleacaithe	35
57. Trialacha cliniciúla agus taighde	35
58. Múineadh agus oiliúint	36
59. Ag ligean do dhaltaí scoile do chleachtas a urramú.	37

Caibidil 6: Riachtanais rialála 38

60. Clárú	38
61. Inniúlacht ghairmiúil a choinneáil	38
62. Slánaíocht ghairmiúil	38
63. Scileanna teanga	39
64. Gearáin a rinneadh le Comhairle na nDochtúirí Leighis faoi dhochtúir	39

Aguisín A: Ocht Réimse Dea-Chleachtais Ghairmiúil 41

Réamhrá

Cosnaíonn Comhairle na nDochtúirí Leighis an pobal trí ardchaighdeáin oideachais, oiliúna, iompair agus inniúlachta a chur chun cinn agus a chinntiú i measc dochtúirí atá cláraithe le Comhairle na nDochtúirí Leighis. Mar chuid dá ról, agus chun tacú le dochtúirí na hardchaighdeáin seo a chomhlíonadh, soláthraíonn Comhairle na nDochtúirí Leighis treoir ar ábhair a bhaineann le hiompar gairmiúil, eitic agus gnéithe den chleachtas.

Tá seasamh pribhléideach muiníne ag dochtúirí ¹sa tsochaí. Chun an mhuinín seo a choinneáil, táthar ag súil go léireoidh tú gairmiúlacht trí na scileanna agus an t-eolas riachtanach a chur i bhfeidhm agus cloí le hardchaighdeáin iompair ghairmiúil agus eitice.

Tugann an treoir seo breac-chuntas ar na luachanna agus na prionsabail atá mar bhonn agus taca le gairmiúlacht agus dea-chleachtadh leighis ar mhaithe le hothair agus leis an daonra níos leithne. Sonraíonn sé an chaoi a bhfuil feidhm ag na luachanna agus na prionsabail seo i ngnéithe éagsúla de do chleachtas gairmiúil m.sh. le hothair, i do thimpeallachtaí cleachtais, sa phobal níos leithne, agus le do chomhghleacaithe.

Is daoine aonair iad othair a bhfuil riachtanais éagsúla acu. Aithníonn an treoir seo a gceart go gcaithfí leo le dínit agus le meas, agus páirt a ghlacadh i gcinntí maidir lena gcóireáil agus a gcúram.

Tugann an treoir seo breac-chuntas ar phrionsabail ghinearálta a bhfuiltear ag súil go gcloífidh tú leo agus go gcomhlíonfaidh tú iad chomh maith le treoir níos sainiúla maidir le gnéithe aitheanta den chleachtas. Ní cód dlíthiúil é. Níl sé mar aidhm ag an treoir aghaidh a thabhairt ar gach cás cliniciúil agus neamhchliniciúil a thagann chun cinn sa chleachtas. Mar sin féin, cuideoidh tuiscint agus cur i bhfeidhm na bprionsabal seo leat nascleanúint a dhéanamh go sábháilte ar chásanna a thagann chun cinn in idirghníomhaíochtaí gairmiúla.

Tá sé de dhualgas ort na dlíthe agus na rialacháin a bhaineann le do chleachtas a chomhlíonadh. Beidh do chleachtas agus d'iompar bunaithe ar bheartais agus treoirínte gairmiúla, cliniciúla agus eagrúcháin.

1 Tríd an treoir seo, tagraíonn na téarmaí ‘dochtúir’ agus ‘tú’ do lia-chleachtóirí cláraithe (dochtúirí leighis atá cláraithe le Comhairle na nDochtúirí Leighis)

Admhaíonn Comhairle na nDochtúirí Leighis go bhfuil cúram sláinte casta agus go n-oibríonn dochtúirí i dtimpeallacht éilitheach ina roinntear freagracht as caighdeán chúram sláinte le dochtúirí eile, gairmithe sláinte, bainistíocht agus eagraíochtaí seirbhíse sláinte go háitiúil, go réigiúnach agus go náisiúnta. Admhaíonn Comhairle an Leighis freisin go gcaithfidh dochtúirí tacaíocht a fháil ón tseirbhís sláinte agus ó chomhghleacaithe ina n-iarrachtaí caighdeán mhaith cúraim a sholáthar.

Baineann an treoir seo leis na daoine sin atá cláraithe le Comhairle na nDochtúirí Leighis lena n-áirítear lia-chleachtóirí cláraithe, agus intéirigh leighis. Ba cheart go gcuirfeadh an treoir seo eolas ar oideachas leighis freisin.

Beidh an treoir sa 9ú heagrán seo éifeachtach ón 1 Eanáir 2024 agus beidh sí éifeachtach go dtí go ndéanfaidh Comhairle na nDochtúirí Leighis í a nuashonrú². Ba cheart an treoir seo a léamh i dteannta na bhforbairtí beartais agus dlí ábhartha go léir le linn a tréimhse feidhmiúcháin.

Táthar ag súil go léireoidh tú gairmiúlacht trí na scileanna agus an t-eolas riachtanach a chur i bhfeidhm agus cloí le hardchaighdeán iompair ghairmiúil agus eitice.”

² Leanfaidh an 8ú heagrán den Treoir ar lompár Gairmiúil do Liachleachtóirí Cláraithe (arna leasú in 2019) i bhfeidhm go dtí go dtiocfaidh an 9ú heagrán i bhfeidhm an 1 Eanáir 2024.

An chaoi a bhfuil Comhairle na nDochtúirí Leighis ag súil go n-úsáidfídh tú an treoir seo

Sa treoir seo:

Úsáidtear an téarma **‘ní mór duit’** a úsáid sa chás go bhfuil dualgas iomlán ort an treoir a leanann a chomhlíonadh.

Úsáidtear an téarma **‘ba chóir duit’** chun cur síos a dhéanamh ar an gcleachtas is fearr i bhformhór na gcúinsí, glacadh leis go mb’fhéidir nach mbeadh sé praiticiúil i gcónaí an treoir a leanúint nó go bhféadfadh cur chuige eile a bheith oiriúnach i gcúinsí áirithe. Ba cheart duit do bhreithiúnas a fheidhmiú i gcásanna den sórt sin.

Ciallaíonn **breithiúnas** a fheidhmiú go bhféadfadh dochtúirí teacht ar chonclúidí éagsúla agus iad ag tabhairt aghaidh ar an staid chéanna. Má chuireann tú an treoir seo i bhfeidhm, gníomhú de mheon macánta ar mhaithe le leas na n-othar agus meas a bheith agat ar a n-uacht agus a roghanna, beidh tú i riocht maith chun do chinntí agus do ghníomhartha a mhíniú agus a chosaint má ardaítear imní faoi do chleachtas.

Tugtar isteach roinnt caibidlí agus ábhar sa treoir seo trí threoir ghinearálta a úsáid. Sa chás go dtarlaíonn sé seo, ba cheart go gcuirfeadh an treoir ghinearálta bonn eolais faoi do léirmhíniú ar na míreanna gaolmhara ina dhiaidh sin.

Nóta maidir le téarmaíocht agus foinsí tagartha:

- Cuimsíonn ‘cóireáil’ measúnú, imscrúdú agus cóireáil freisin.
- Cuimsíonn ‘tuismitheoir’ ‘caomhnóir dlíthiúil’ freisin.
- ‘Reachtaíocht’/ ‘beartais’/ ‘rialacháin’: Cuimsíonn an treoir naisc agus tagairtí do reachtaíocht, agus do bheartais, is infheidhme amhail ó dháta an fhoilsithe, chun cabhrú leat do chuid oibleagáidí eiticíúla dlíthiúla agus gairmiúla a thuiscint. Cuirtear tagairtí don dlí san áireamh nuair is ábhartha, ach ní ráitis dheifnídeacha dlí iad seo, agus féadfar beartas, reachtaíocht ³ agus/nó forbairtí mar thoradh ar chásdlí.
- Mar dhochtúir, tá sé de dhualgas ort coinneáil suas chun dáta le forbairtí beartais agus dlí a d’fhéadfadh dul i bhfeidhm ar do chleachtas.

3 Ba cheart aon tagairt do reachtaíocht atá sa treoir seo, cibé acu tagairt d’aon achtachán nó eile, a fhorléiriú mar thagairt don fhoráil sin arna leasú, oiriúnaithe nó sínta ó am go ham.

Luachanna agus prionsabail atá mar bhonn agus taca le dea-chleachtas gairmiúil

Éilíonn dea-chleachtas gairmiúil ort:

- ✓ Caighdeán maith cleachtais agus cúraim a sholáthar.
- ✓ A aithint gur daoine aonair iad othair a bhfuil riachtanais éagsúla acu agus go n-admhaíonn tú a gceart go gcaithfí leo le dínit agus le meas, agus a bheith bainteach le cinntí maidir lena gcóireáil agus lena gcúram.
- ✓ Déan cinnte go bhfuil cúram na n-othar i gcroílár do chleachtais.
- ✓ Gníomhú go pras má cheapann tú go bhfuil sábháilteacht, dínit nó compord othar nó comhghleacaithe á gcur i gcontúirt.
- ✓ Gníomhú le macántacht, ionracas agus comhbhá.
- ✓ Bí macánta agus oscailte le hothair nuair a théann rudaí mícheart.
- ✓ Foghlaim ó teagmhais sábháilteachta othar agus rannchuidigh le cáilíocht agus sábháilteacht chúram othar a fheabhsú.
- ✓ Oibrigh go measúil agus go héifeachtach le comhghleacaithe.
- ✓ Ná déan idirdhealú go héagórach ⁴ i gcoinne othar nó comhghleacaithe.
- ✓ Úsáid acmhainní cúram sláinte go ciallmhar agus go héifeachtúil (ag cur riachtanais d'othair, othair eile agus an daonra i gcoitinne san áireamh).
- ✓ Ceannaireacht a thaispeáint mar is cuí do do ról, agus oibriú le daoine eile chun cúram sláinte a dhéanamh níos tacúla, níos cuimsithí agus níos cothroime.
- ✓ Déan iarracht timpeallacht cúram sláinte a chruthú agus a chothabháil a thacaíonn leo siúd a fhaigheann agus a sholáthraíonn seirbhísí cúram sláinte.
- ✓ Sláinte othar agus an phobail a chosaint agus a chur chun cinn.
- ✓ Tabhair aire do do shláinte agus do fholláine féin.
- ✓ Déan cinnte go bhfuil d'iompar ar chaighdeán a thugann údar le muinín d'othair ionat féin agus i muinín an phobail i do ghairm.

4 Tá idirdhealú neamhdhleathach ar na forais atá leagtha amach sa reachtaíocht um Stádas Comhionann. Is féidir teacht ar na hAchtanna um Stádas Comhionann 2000 go 2018 ag: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2000/act/8/enacted/en/html>

Nuair nach gcomhlíontar caighdeáin

Léiríonn tromlach na ndochtúirí na caighdeáin ionchais cleachtais, iompair agus iompair, ach teipeann ar chuid bheag díobh. Caithfidh Comhairle na nDochtúirí Leighis gníomhú ar mhaithe le leas an phobail nuair a chuirtear ar an eolas í faoi riosca do shábháilteacht othar a eascraíonn as cleachtas nó iompar dochtúra, nó muinín an phobail i ndochtúirí a chothabháil, nó nuair is gá idirghabháil a dhéanamh chun caighdeáin ghairmiúla a chothabháil. Le haghaidh tuilleadh faisnéise faoin gcaoi a ndéileálann Comhairle na nDochtúirí Leighis le cásanna den sórt sin féach mír 64 (Gearáin a rinneadh le Comhairle na nDochtúirí Leighis faoi dhochtúir).

CAIBIDIL

1

Dea-chleachtas leighis agus sábháilteacht othar

1. Dea-chleachtas leighis

Braitheann dea-chleachtas leighis ar dhochtúirí a bheith ag obair i gcomhar le hothair agus comhghleacaithe i dtreo aidhmeanna comhroinnte agus le meas frithpháirteach. Braitheann comhpháirtíocht den sórt sin ar mhuinín a bhunú, cúram othar-lárnach a sholáthar, oibriú i gcomhar le hothair agus comhghleacaithe, abhcóideacht d'othair agus cumarsáid éifeachtach a dhéanamh le hothair, comhghleacaithe agus daoine eile.

- 1.1** Tá dea-chumarsáid lárnach sa chaidreamh idir dochtúirí agus othair agus tá sí riachtanach d'fheidhmiú éifeachtach foirne cúram sláinte. Is éard atá i gceist le dea-chumarsáid ná éisteacht le hothair agus comhghleacaithe, chomh maith le faisnéis, mínithe nó comhairle a thabhairt.

Agus tú ag déanamh cumarsáid le hothair, ba cheart duit:

- Tú féin a shainnaint de réir ainm agus róil sula dtosaíonn tú ar aon chomhairliúchán, imscrúdú nó cóireáil.
- Bí macánta agus tabhair faisnéis ábhartha. Ba cheart duit fáilte a chur roimh cheisteanna ó othair agus freagra a thabhairt orthu ar bhealach oscailte, macánta agus cuimsitheach.

- 1.2** Caithfidh tú caighdeán maith cleachtais leighis a sholáthar, lena n-áirítear taifid leighis a choinneáil. Má dhéanann tú othair a mheas, a dhiagnóisiú nó a chóireáil, caithfidh tú oibriú i gcomhpháirtíocht leo chun:

- Déan measúnú ar a riocht/na ríochtaí, agus a stair, a dtuairimí agus a riachtanais á gcur san áireamh.
- Scrúdú a dhéanamh ar an othar nuair a chuirtear in iúl go cliniciúil é.
- Comhairle, imscrúduithe nó cóireáil phras agus oiriúnach a sholáthar (nó socrú a dhéanamh) mar a léirítear.
- Déan othar a atreorú chuig cleachtóir nó seirbhís eile, nuair a fhreastalaíonn sé seo ar riachtanais an othair (féach mír 33 'Leanúnachas cúraim').

2. Sábháilteacht othar

Cúram leighis maith a sholáthar agus a chur chun cinn, luachanna agus caighdeán na gairme a chur i bhfeidhm, éisteacht le hábhair imní othair agus comhghleacaithe agus gníomhú ina leith, agus foghlaim ó imeachtaí díobhálacha le cultúr sábháilteachta othar a chothú.

2.1 Caithfidh tú cultúr dearfach sábháilteachta othar a chleachtadh agus a chur chun cinn. Áirítear air sin:

- Caighdeán maith cleachtais ⁵agus cúraim a sholáthar, d'inniúlacht ghairmiúil a choinneáil, d'eolas agus do scileanna a choinneáil suas chun dáta, machnamh a dhéanamh ar do chleachtas agus oibriú laistigh de do réimse inniúlachta.
- Tacú agus cumarsáid éifeachtach, comhpháirtíocht agus obair foirne le hothair agus comhghleacaithe.
- Imní a aithint faoi cháilíocht chúram agus sheirbhísí othair agus iad sin a chur in iúl don duine nó don údarás cuí.
- Cultúr a spreagadh agus tacú leis inar féidir le baill foirne imní a ardú go hoscailte agus go sábháilte ag gach leibhéal.
- Cur le feabhsúcháin ar cháilíocht na seirbhísí agus na dtorthaí.
- Comhlíonadh agus tacú le nósanna imeachta sábháilteachta mar rialú ionfhabhtaithe, bainistíocht teagmhas agus riosca.

2.2 Sa chás go dtarlaíonn toradh neamhbheartaithe agus gan choinne, ní mór duit:

- Déan cinnte go n-íoslaghdaítear an éifeacht ar an othar a mhéid is féidir agus go bhfaigheann siad cúram cuí breise de réir mar is gá.
- Nochtadh oscailte tráthúil agus atruach a éascú agus tacú leis an othar tríd an bpróiseas seo (féach freisin mír 4 – Nochtadh Oscailte).
- Tuairiscigh an teagmhas, foghlaim uaidh agus glac páirt in aon athbhreithniú ar an dteagmhas.

5 Déanann Ocht Réimse Dea-Chleachtais Ghairmiúil Comhairle na nDochtúirí Leighis cur síos ar chreat inniúlachtaí is infheidhme maidir le gach dochtúir ar fud chontanam na forbartha gairmiúla ó oideachas agus oiliúint fhoirmiúil leighis go dtí caomhnú ghairmiúil inniúlacht. Féach Aguisín A.

3. Imní a aithint agus a ardú

- 3.1** Caithfidh tú imní a chur in iúl nuair a chreideann tú go bhfuil cleachtas comhghleacaithe, nó córais, beartais agus nósanna imeachta sna heagraíochtaí ina n-oibríonn tú, i gcontúirt le sábháilteacht nó cúram othar. Sula ndéanfaidh tú amhlaidh, ba cheart duit smaoineamh ar chomhairle a lorg ó chomhghleacaí a bhfuil taithí acu nó ó d'eagraíocht slánaíochta leighis.
- 3.2** Mura réitítear do chuid imní laistigh den eagraíocht, ba cheart duit an cheist a ardú leis an údarás rialála ábhartha⁶ nó trí na bealaí fógra nó nochta is infheidhme.⁷

4. Nochtadh oscailte

Tá cúram sláinte casta, agus uaireanta téann rudaí chun donais, rud a d'fhéadfadh dochar a dhéanamh d'othair. Is cur chuige macánta, oscailte, atruach, comhsheasmhach agus tráthúil é nochtadh oscailte maidir le cumarsáid a dhéanamh le hothair, agus, nuair is iomchuí, a dteaghlach, a gcúramóirí agus/nó a lucht tacaíochta, tar éis teagmhais sábháilteachta othar.⁸ Cuimsíonn sé aitheantas a thabhairt don mhéid a tharla, aiféala a chur in iúl faoin méid a tharla, an t-othar a choinneáil ar an eolas agus dearbhú a sholáthar maidir le cúram agus cóireáil leanúnach, conas a fhoghlaiméofar ceachtanna ón méid a tharla, agus na céimeanna atá á nglacadh ag an soláthraí seirbhísí sláinte chun iarracht a dhéanamh tarlú arís a chosc.

- 4.1** Nuair a tharlaíonn teagmhas sábháilteachta othar, caithfidh an freagra ó sholáthraithe seirbhíse sláinte, dochtúirí san áireamh, a bheith gairmiúil agus báuil.
- 4.2** Caithfidh tú cultúr nochta oscailte a chleachtadh, a chur chun cinn agus tacú leis.
- 4.3.** Caithfidh tú aon reachtaíocht⁹ is infheidhme agus aon bheartais náisiúnta maidir le nochtadh oscailte a chomhlíonadh.

6 I measc na samplaí tá, ach níl siad teoranta dóibh, an tÚdarás um Fhaisnéis agus Cáilíocht Sláinte (HIQA), an Coimisiún Meabhair-Shláinte, an tÚdarás Rialála Táirgí Sláinte (HPRA), an Chomhairle um Ghairmithe Sláinte agus Cúraim Shóisialaigh (Coru), Comhairle na nDochtúirí Leighis, Bord Altranais agus Cnámhseachais na hÉireann (NMBI), agus an Chomhairle Fiaclóireachta.

7 Le haghaidh faisnéise ar nochtuithe cosanta agus sceithireacht i gcoitinne, féach Faisnéis do Shaoránaigh <https://www.citizensinformation.ie/en/employment/enforcement-and-redress/protection-for-whistleblowers/#8a139e>.

8 Cuimsíonn 'teagmhas sábháilteachta Othar' teagmhais díobhála, gan aon teagmhais díobhála, agus teagmhais neasteagmhasa.

9 I measc na reachtaíochta tábhachtacha sa réimse seo tá an tAcht um Shábháilteacht Othar (Teagmhais Infhógartha agus Nochtadh Oscailte) 2023 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2023/act/10/enacted/en>.

5. Cosaint agus leas leanaí agus daoine óga¹⁰

- 5.1** Caithfidh tú a bheith ar an eolas faoi na treoirlínte¹¹ agus an reachtaíocht¹² náisiúnta chun leanaí a chosaint agus cloí leo, a deir go bhfuil leas an linbh thar a bheith tábhachtach.
- 5.2** Má chreideann tú nó má tá forais réasúnacha agat a bheith in amhras go bhfuil dochar á dhéanamh do leanbh, go ndearnadh díobháil dóibh, nó go bhfuil siad i mbaol díobhála trí mhí-úsáid nó faillí gnéasach, fisiceach, mothúchánach / síceolaíoch, ní mór duit é seo a thuairisciú do na húdaráis chuí agus / nó don ghníomhaireacht ábhartha gan mhoill.¹³
- 5.3** Ba cheart duit teaghlach an linbh a chur ar an eolas go bhfuil sé ar intinn agat do chuid imní a thuairisciú, mura gcreideann tú go bhféadfadh sé seo an leanbh a chur i mbaol, tusa, nó d'fhéadfadh do chomhghleacaithe nó an t-eolas sin ar an tuarascáil atá beartaithe bac a chur ar aon imscrúdú ar na hábhair imní. Féach freisin míreanna 22 agus 26 le haghaidh tuilleadh treorach faoi thoiliú agus rúndacht mar a bhaineann siad le leanaí agus daoine óga.

6. Cosaint agus leas daoine fásta atá i mbaol mí-úsáide

Mí-úsáid is ea an rud a tharlaíonn nuair nach mbíonn meas ag duine eile ar chearta agus ar dhínit duine. Cuimsíonn sé mí-úsáid chorportha, mhothúchánach, ghnéasach, airgeadais, eagrúcháin, institiúideach agus cibear-mí-úsáid, nó faillí.

- 6.1** Ba cheart duit a bheith ar an airdeall faoin bhféidearthacht go bhféadfadh daoine fásta a bheith i mbaol mí-úsáide agus ba cheart duit fógra a thabhairt do na húdaráis chuí má tá imní ort.¹⁴

10 Soláthraíonn an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach (Tusla) roinnt treorach agus acmhainní maidir le cosaint agus leas leanaí. <https://www.tusla.ie/services/child-protection-welfare/>

11 Tús Áite do Leanaí: Treoir Náisiúnta um Chosaint agus Leas Leanaí <https://www.gov.ie/en/publication/114c50-children-first-national-guidelines-for-the-protection-and-welfare-of/>

12 Áirítear leis seo an tAcht um Thús Áite do Leanaí 2015 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/36/enacted/en/index.html> agus an tAcht um Chúram Leanaí 1991 <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/1991/act/17/revised/en/html>

13 Mar a fhoráiltear sa Treoir Náisiúnta. Féach www.tusla.ie

14 Le haghaidh tuilleadh faisnéise ginearálta agus treorach faoi ábhair imní tuairiscithe féach Safeguarding Ireland <https://www.safeguardingireland.org/>

7. Tuairisciú ar mhí-úsáid stairiúil líomhnaithe

- 7.1** Sa chás go nochtann othair mí-úsáid a tharla le linn na hóige, ní mór duit an riosca reatha d'othar agus/nó d'aon duine eile a d'fhéadfadh a bheith i dteagmháil leis an mí-úsáideoir líomhnaithe a mheas.
- 7.2** Má mheasann tú go bhfuil aon duine i mbaol, caithfidh tú tagairt a dhéanamh don treoir ábhartha¹⁵ agus, nuair is gá, ní mór duit é seo a thuairisciú do na húdaráis chuí.¹⁶ Ba cheart duit an t-othar a chur ar an eolas faoi do chuid oibleagáidí tuairiscithe agus a dtoiliú a lorg. Mar sin féin, fanann d'oibleagáid tuairiscithe fiú mura dtoilíonn an t-othar.

8. Cúram a sholáthar i gcásanna éigeandála

I gcásanna éigeandála, ba cheart duit cúnamh nó cúram a sholáthar mura bhfuil tú sásta go bhfuil cúram cuí á sholáthar ag daoine eile. Agus an cúram is féidir leat a thairiscint á mheas agat, ba cheart duit d'inniúlacht agus do shábháilteacht féin a chur san áireamh (féach freisin míreanna 17 agus 22.6 'Toiliú i gCásanna Éigeandála').

9. Acmhainní cúraim sláinte

Tá acmhainní cúraim sláinte teoranta. Tá sé tábhachtach go bhfuil tú freagrach as d'úsáid acmhainní agus go n-aithneoidh tú cathain is dóigh go mbeidh tionchar ag easpa acmhainní ar cháiliócht agus ar shábháilteacht chúram othar. Tá freagracht leathan ort acmhainní a úsáid go hinbhuanaithe. Athróidh an chaoi a gcuireann tú é seo i bhfeidhm ag brath ar do ról agus do fhreagrachtaí.

- 9.1** Ba cheart duit iarracht a dhéanamh acmhainní a úsáid go cothrom, go héifeachtúil agus go hinbhuanaithe, i gcomhréir le cúram othar atá bunaithe ar fhianaise, agus i gcomhthéacs na sláinte pláinéad agus an chomhshaoil. Ba cheart duit do dhualgas cúraim a chothromú le gach othar le do fhreagracht don phobal, don daonra níos leithne agus do shláinte dhomhanda.
- 9.2** Ba cheart duit tosaíocht a thabhairt do chúram míochaine sábháilte othar agus aird a tharraingt ar imní nuair a bhíonn easpa acmhainní ina mbaol do shábháilteacht othar.

15 Tús Áite do Leanaí: Treoir Náisiúnta um Chosaint agus Leas Leanaí <https://www.gov.ie/en/publication/114c50-children-first-national-guidelines-for-the-protection-and-welfare-of/> agus aon treoir infheidhmithe eile, lena n-áirítear treoir maidir le daoine fásta leochaileacha a chosaint.

16 Gníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach (Tusla) <https://www.tusla.ie/>

Chomh maith le caighdeáin mhaithe cúraim chliniciúil, teastaíonn cleachtas dea-eagraithe le cúram sábháilte othar le tacaíocht ó chórais láidre, coimeád taifead iomchuí, eagrú róta agus socruithe cumhdaigh, i measc nithe eile.”

10. Timpeallacht agus áitribh shábháilte

- 10.1** Tá othair agus baill den phobal ag súil go bhfuil an t-áitreabh ina bhfaigheann siad cúram leighis oiriúnach don chleachtas sin m.sh., sábháilte, glan, inrochtana agus ceadaíonn sé príobháideacht a mhéid is féidir.
- 10.2** Má tá smacht agat ar an áitreabh cleachtais, nó má tá freagracht air, ba cheart duit gach céim réasúnach a ghlacadh chun a chinntiú go gcomhlíontar caighdeáin iomchuí.¹⁷
- 10.3** Mura bhfuil smacht agat ar an áitreabh cleachtais, nó an fhreagracht air, ba cheart duit aon imní a chur in iúl a shainaitheann tú, nó a bhfuil eolas agat air, maidir le hoiriúnacht áitribh, don duine nó don údarás iomchuí. Féach freisin ‘Imní a aithint agus a ardú’ (mír 3) agus ‘Acmhainní cúraim sláinte’ (mír 9).

¹⁷ Cuimsíonn caighdeáin den sórt sin rialú ionfhabhtaithe is infheidhme agus riachtanais sláinte agus sábháilteachta. Sa chás go bhfuil oibleagáid dhlíthiúil ann caighdeáin áirithe a chomhlíonadh, caithfear na caighdeáin seo a chomhlíonadh, mar shampla, faoin Reachtaíocht Sláinte agus Sábháilteachta.

11. Ceannaireacht agus bainistíocht do dhochtúirí

- 11.1** Aithnítear go forleathan go bhfuil ceannaireacht mhaith lárnach i seachadadh cúram sláinte sábháilte agus éifeachtach. Athróidh do fhreagrachtaí ceannaireachta agus bainistíochta ag brath ar do chleachtas agus ar do ról.
- 11.2** Fiú mura mbíonn cúram cliniciúil i gceist go díreach le do ról, is é do phríomhfhreagracht sláinte, sábháilteacht agus cáilíocht chúraim na n-othar.
- 11.3** Chomh maith le caighdeáin mhaithe cúraim chliniciúil, teastaíonn cleachtas dea-eagraithe le cúram sábháilte othar le tacaíocht ó chórais láidre, coimeád taifead iomchuí, eagrú róta agus socruithe cumhdaigh, i measc nithe eile. Ag brath ar do leibhéal údaráis ba chóir duit oibriú chun córais a fheabhsú agus imní a ardú le duine nó údarás iomchuí má chreideann tú go bhfuil próisis agus córais riaracháin sa suíomh cúram sláinte ag cur bac maith ort cúram othar.
- 11.4** Má shainaithníonn tú teagmhais nó rioscaí do shábháilteacht othar sa chóras cúram sláinte, ní mór duit gníomhú go cuí chun iad seo a bhainistiú agus chun na fógraí riachtanacha a dhéanamh.¹⁸

12. Sláinte agus folláine dochtúirí

Is gné thábhachtach de dhea-chleachtas gairmiúil é féinchúram.

12.1 Ba chóir duit:

- Tabhair aire do do shláinte agus do fholláine féin. Is chun do leasa féin é seo ach tacaíonn sé leat cleachtas leighis sábháilte agus éifeachtach a choinneáil.
- Bíodh do dhochtúir ginearálta féin agat. Níor cheart gur duine é seo a bhfuil dlúthchaidreamh teaghlaigh nó pearsanta agat leo.
- Faigh vacsaíniú i gcoinne galair choitianta theagmhálacha.
- Gan cóireáil a thabhairt ná forordú duit féin, (faoi réir mhír 12.2).

¹⁸ D'fhéadfadh córais bhainistíochta riosca agus teagmhas a bheith san áireamh anseo agus d'fhéadfadh go mbeadh ceanglais nochtadh oscailte nó nochtadh nó fógraí eile san áireamh iontu freisin.

- 12.2** Ní féidir leat drugaí rialaithe a fhorordú duit féin.
- 12.3** Tá dochtúirí i dteideal cúram agus tacaíocht mhaith ó chomhghleacaithe agus ó fhostóirí nuair a bhíonn drochshláinte orthu.
- 12.4** Má thagann rioscaí sláinte agus folláine chun cinn as do chuid oibre, ba cheart duit na hábhair inní seo a ardú le duine nó údarás iomchuí mar d'fhostóir.
- 12.5** Má tá inní ort faoi do shláinte, ba cheart duit smaoineamh ar threoir agus tacaíocht a lorg ó chomhghleacaithe agus /nó ó theaghlaigh agus ó chairde, nó seirbhísí tacaíochta a sholáthraíonn comhlacht nó eagraíocht ghairmiúil.¹⁹
- 12.6** Má tá riocht agat a d'fhéadfadh a bheith ina riosca d'othair nó a d'fhéadfadh dochar mór a dhéanamh do do bhreithiúnas, caithfidh tú dul i gcomhairle le gairmí atá cáilithe go cuí agus a gcomhairle a leanúint. Beidh dhá ról ag an ngairmí seo: cuidiú agus comhairle a thabhairt duit, agus a chinntiú nach bhfuil tú i mbaol duit féin, d'othair agus do dhaoine eile. Má tá riosca den sórt sin ann, ní mór duit an Chomhairle Leighis a chur ar an eolas a luaithe a thiocfaidh tú ar an eolas faoi.²⁰

19 Féach suíomh gréasáin Comhairle na nDochtúirí Leighis a liostaíonn tacaíochtaí do dhochtúirí lena n-áirítear 'Folláine an Dochtúra- Treoir ó Chomhairle na nDochtúirí Leighis [doctor-well-being-booklet.pdf](https://www.medicalcouncil.ie/doctor-well-being-booklet.pdf) ([medicalcouncil.ie](https://www.medicalcouncil.ie))

20 Caithfidh tú cloí leis na ceanglais tuairiscithe do Chomhairle na nDochtúirí Leighis maidir le míchumas leighis ábhartha.

CAIBIDIL

2

Toiliú

13. Toiliú – prionsabail ghinearálta²¹

Is bunriachtanas eiticiúil agus dlíthiúil é an toiliú i gcleachtas míochaine agus tá sé bunaithe ar mheas ar neamhspleáchas othar.

- 13.1** Caithfidh tú toiliú feasach a fháil ón othar, nó údarás dleathach eile a bheith agat, sula dtosaíonn tú ar aon chóireáil.^{22, 23}
- 13.2** Glactar leis go bhfuil sé de chumas ag gach othar aosach cinntí a dhéanamh maidir lena gcúram sláinte.
- 13.3** D'fhonn teacht ar chinneadh faoi cé acu dul ar aghaidh le haon chóireáil atá beartaithe, ní mór d'othair a bheith ar an eolas go leor faoi na roghanna cóireála agus cineál, rioscaí agus tairbhí na roghanna cóireála sin.²⁴
- 13.4** Tá sé de cheart ag othair ionadaí dá rogha féin a bheith i láthair le linn díospóireachtaí faoina gcúram sláinte.

21 B'fhéidir nach mbeidh feidhm ag na prionsabail ghinearálta seo go léir i gcásanna ar leith m.sh., i gcásanna éigeandála (féach míreanna 17 agus 22.6), agus i gcás nach bhfuil sé de chumas ag othar an cinneadh atá i gceist a dhéanamh (féach mír 14). Breithnítear saincheisteanna toilithe a bhaineann le hothair faoi 18 mbliana d'aois i mír 22.

22 Cuimsíonn 'cóireáil' aon scrúdú nó imscrúdú.

23 Cé nach bhfuil sé infheidhmithe i ngach suíomh, soláthraíonn FSS 'Beartas Toilithe Náisiúnta' faisnéis chuimsitheach, mhionsonraithe agus treoir úsáideach maidir le toiliú agus cúinsí gaolmhara a fháil.

24 Féach mír 15 le haghaidh tuilleadh faisnéise faoi thoiliú feasach.

- 13.5** Is éard atá i gceist leis an bpróiseas toilithe idirphlé idir an t-othar agus an dochtúir agus comhroinnt leanúnach na faisnéise ábhartha maidir le riocht an othair agus aon chóireáil atá molta. Caithfidh tú éisteacht leis an othar agus faisnéis a sholáthar dóibh ar bhealach a thuigeann siad. Ba cheart duit an oiread ama agus tacaíochta agus is féidir a thabhairt don othar agus a gcuid ceisteanna a fhreagairt chomh cruinn agus chomh macánta agus is féidir leat.
- 13.6** Le go mbeidh toiliú bailí, caithfear é a thabhairt go saor. Caithfidh othair a thuiscint go bhfuil sé de cheart acu toiliú a thabhairt, a dhiúltú agus a tharraingt siar ag am ar bith.

14. Cumas agus Cinnteoireacht Chuidithe^{25, 26}

- 14.1** I roinnt cásanna, d'fhéadfadh go mbeadh imní ort faoi chumas othair cinneadh feasach a dhéanamh, mar shampla nuair nach bhfuil othar in ann rogha shoiléir chomhsheasmhach a chur in iúl, i gcás ina dtéann a gcinneadh i gcoinne a mianta a cuireadh in iúl roimhe seo nó go bhfuil sé aisteach dóibh nó nuair is cosúil go bhfuil sé ciallmhar go hoibiachtúil.
- 14.2** D'fhéadfadh nach mbeadh an cumas ag duine cinneadh a dhéanamh mura bhfuil siad in ann an fhaisnéis a theastaíonn chun an cinneadh a dhéanamh a thuiscint, a choinneáil, a úsáid nó a mheá, nó mura bhfuil siad in ann a gcinneadh a chur in iúl, fiú má thugtar cúnamh dóibh.
- 14.3** Ní mór cinneadh nach bhfuil an cumas ag othar cinneadh a dhéanamh a bheith bunaithe ach ar mheasúnú iomchuí ar a gcumas tar éis gach céim réasúnach a ghlacadh chun a gcumas a bheith rannpháirteach chomh hiomlán agus is féidir is féidir sa chinnteoireacht a bhaineann lena gcúram.
- 14.4** Agus cumas othar á mheas agat, ní mór duit smaoineamh ar:
- A leibhéal tuisceana agus a gcumas an fhaisnéis a tugadh dóibh a choinneáil.
 - A gcumas an fhaisnéis a chur i bhfeidhm orthu féin agus teacht ar chinneadh
 - A gcumas a gcinneadh a chur in iúl, le cabhair nó tacaíocht, nuair is gá.

25 Tugann an tAcht um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015 athruithe tábhachtacha isteach le haghaidh cinnteoireachta tacaíthe. <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/64/enacted/en/html>

26 Is tagairt úsáideach í an tSeirbhís Tacaíochta Cinnteoireachta <https://www.decisionsupportservice.ie/> a sholáthraíonn faisnéis, lena n-áirítear cáipéisí teorach agus cóid chleachtais do lucht tacaíochta cinnteoireachta, gairmithe agus eagraíochtaí.

- 14.5** Ní thugann measúnú nach bhfuil sé de chumas ag othar cinneadh áirithe a dhéanamh le tuiscint nach bhfuil siad in ann cinntí eile a dhéanamh nó nach mbeidh siad in ann é seo a dhéanamh nó eile cinntí sa todhchaí.
- 14.6** Tá aosaigh a mheastar nach bhfuil cumas cinnteoireachta acu i dteideal an urraim chéanna a thabhairt dá ndínit agus dá sláine phearsanta agus atá ag aon duine eile. Caithfidh tú a dtuairimí a lorg agus éisteacht leo agus iad a bheith páirteach i gcinntí faoina gcúram sláinte sa mhéid go bhfuil siad toilteanach agus in ann a bheith páirteach.
- 14.7** Sa chás nach bhfuil sé de chumas ag duine a chinneadh féin a dhéanamh, ní mór duit:
- Éifeacht a thabhairt, a mhéid is indéanta, d'uacht agus do roghanna an othair san am a chuaigh thart agus san am i láthair.²⁷
 - Machnamh a dhéanamh ar chreidimh agus luachanna an othair agus ar aon fhachtóirí eile ar dóigh don othar a mheas an raibh siad in ann é sin a dhéanamh.
 - Tuairimí aon duine a ainmníonn an t-othar a mheas mar dhuine le dul i gcomhairle leis, agus aon tacadóir cinnteoireachta nó duine le húdaráis dlíthiúil chun gníomhú thar ceann an othair.
 - Tuairimí aon chúramóra ar an duine ábhartha a mheas freisin, aon duine a bhfuil leas bona fide acu i leas an duine ábhartha, nó gairmithe cúram sláinte.
 - Gníomhú de mheon macánta agus chun leasa an duine.
 - Gníomhú ar bhealach a íoslaghdaíonn srian ar chearta agus saoirse gníomhaíochta an duine.
 - Aird chuí a thabhairt ar chearta an duine chun dínit, ionracas coirp, príobháideacht, neamhspleáchas, agus smacht ar a g(h)nóthaí airgeadais agus a m(h)aoin.
 - Smaoineamh ar an dóchúlacht ar chumas téarnaimh othar agus an phráinn atá leis an idirghabháil a dhéanamh roimh athshlánú den sórt sin nó é a chur chun cinn.
 - A chinntiú go bhfuil na cinntí a dhéanann tú comhréireach le tábhacht agus práinn an cháis agus go bhfuil siad chomh teoranta agus is féidir sna himthosca.

27 Féach freisin mír 20 Réamhphleanáil cúram sláinte.

15. Ceanglais maidir le toiliú feasach

15.1 Caithfidh othair faisnéis leordhóthanach a fháil faoi aon chóireáil atá molta ar bhealach a thuigeann siad. Athróidh sé seo ag brath ar:

- Mianta an othair féin.
- Leibhéal eolais agus tuisceana an othair.
- Léirigh nádúr, castacht agus práinn na cóireála.
- An dóchúlacht go n-éireoidh nó go dteipfidh ar an gcóireáil agus na rioscaí a bhaineann le gan beart a dhéanamh nó cur chuige malartach a ghlacadh.

15.2 Agus faisnéis á cur ar fáil agat ba cheart duit tosaíochtaí agus riachtanais an othair a mheas. Mar shampla, creidimh othair, cultúr, slí bheatha nó fachtóirí eile a bhféadfadh tionchar a bheith acu ar an bhfaisnéis a theastaíonn uathu chun teacht ar chinneadh.

15.3 Ba cheart duit smaoineamh ar an uainiú chun faisnéis a sholáthar agus, nuair is féidir, am a sholáthar d'othair an fhaisnéis a tugadh dóibh a mheas sula ndéantar cinneadh.

15.4 Níor cheart duit faisnéis a choinneáil siar ó othar bunaithe ar do chreideamh go bhféadfadh sé/sí a bheith trína chéile nó an chóireáil a dhiúltú.

15.5 Ba cheart duit a chinntiú go bhfuil rochtain ag othair a bhfuil sainriachtanais fhisiciúla, chognaíoch, néar-éagsúla, chultúrtha agus teanga acu ar na tacaíochtaí a theastaíonn uathu chun dul i mbun an phróisis toilithe.

15.6 Sa chás go bhfuil bacainn teanga ann, agus i gcás go bhfuil toiliú á lorg le haghaidh cóireála a bhféadfadh tionchar suntasach a bheith aige ar shláinte agus ar fholláine an othair, éilítear ar ateangaire atá líofa i dteanga an othair toiliú feasach a éascú. Ba chóir ateangaire gairmiúil a úsáid nuair is indéanta. Ba cheart úsáid an teaghlaigh (go háirithe leanaí agus daoine óga) agus cairde a sheachaint más féidir. Aithnítear go mb'fhéidir nach mbeidh an cur chuige seo indéanta i gcásanna éigeandála.

16. Freagracht as toiliú a lorg

- 16.1** Más tusa an dochtúir atá ag tabhairt cóireáil don othar, tá sé de fhreagracht ort a chinntiú go bhfuil toiliú tugtha ag an othar don chóireáil.²⁸
- 16.2** Mura féidir leat é sin a dhéanamh, féadfaidh tú an tasc faisnéis a sholáthar agus toiliú a lorg do dhochtúir eile:
- Atá oilte agus cáilithe go cuí.
 - A bhfuil eolas leordhóthanach aige ar an idirghabháil atá molta agus ar na buntáistí agus na rioscaí a bhaineann leis.
 - Atá in ann an fhaisnéis a theastaíonn ón othar a sholáthar.
- 16.3** Mar an dochtúir cóireála, áfach, má tharmligean tú an próiseas toilithe go léir nó cuid de, tá tú fós freagrach as a chinntiú go bhfuil toiliú feasach tugtha ag an othar.
- 16.4** Ní féidir leat aon chuid den phróiseas toilithe a tharmligean chuig intéirneach mura gnáthamh beag é an gnáthamh a bhfuil an-eolas ag an intéirneach air, agus mhínigh tú go soiléir an fhaisnéis ábhartha faoin gnáthamh dóibh.

17. Toiliú i gcásanna éigeandála²⁹

I gcás éigeandála b'fhéidir nach mbeidh sé indéanta toiliú a fháil ó othar. I gcúinsí den sórt sin, ba cheart duit (faoi réir mhír 8 Cúram a sholáthar i gcásanna éigeandála) cibé cóireálacha a sholáthar atá riachtanach láithreach chun beatha an othair a shábháil nó díobháil thromchúiseach dá s(h)láinte a chosc, mura bhfuil tú ar an eolas faoi dhiúltú bailí agus infheidhmithe den chóireáil sin roimh ré.

28 Nó, i gcás nach féidir leis an othar toiliú a dhéanamh, tá sé de fhreagracht ort a chinntiú go bhfuil údarás bailí eile ann chun dul ar aghaidh leis an gcóireáil.

29 Féach freisin mír 8 'Cúram a sholáthar i gcásanna éigeandála'.

18. Sa chás go ndiúltaíonn othar cóireáil

- 18.1** Tá gach aosach le cumas i dteideal cóireáil leighis a dhiúltú. Caithfidh tú meas a bheith agat ar chinneadh othair cóireáil a dhiúltú fiú mura n-aontaíonn tú leis an gcinneadh sin, nó má mheasann tú go bhfuil sé ciallmhar nó gur dóigh go ndéanfaidh sé díobháil thromchúiseach don othar. Sna cúinsí seo, ba cheart duit na hiarmhairtí a d'fhéadfadh a bheith ag a gcinneadh a mhíniú go soiléir don othar agus an dara tuairim leighis a thairiscint dóibh.
- 18.2** Ba cheart duit do phlé leis an othar a dhoiciméadú, an fhaisnéis a thug tú agus cinneadh an othair cóireáil a dhiúltú i nótaí leighis an othair.
- 18.3** Má tá amhras nó imní ort faoi chumas an othair cóireáil a dhiúltú, caithfidh tú forálacha an Achta um Chinnteoireacht Cuidithe (Cumas) 2015 nó an tAcht Meabhair-Shláinte 2001 a chomhlíonadh³⁰.

19. Toiliú a tharraingt siar

Is féidir le duine fásta le cumas a thoiliú a tharraingt siar tráth ar bith, lena n-áirítear le linn na cóireála. Sna cúinsí seo ba chóir duit an chóireáil a stopadh, imní an othair a phlé, na hiarmhairtí a bhaineann le gan cóireáil a chríochnú agus meas a bheith agat ar tharraingt siar toilithe. Ba cheart é seo a dhoiciméadú i nótaí leighis an othair

20. Réamhphleanáil cúram sláinte

- 20.1** Is próiseas é réamhphleanáil cúram sláinte a chuireann ar chumas othar a thoil agus a roghanna a mheas agus a chur in iúl maidir le cóireáil leighis a d'fhéadfaí a mholadh amach anseo nuair nach mbeidh an t-othar in easnamh cumas cinnteoireachta. Sa chás go bhfuil caidreamh gairmiúil leanúnach agat le hothar, is dea-chleachtas é dul i mbun plé faoi phleanáil dá gcúram sláinte sa todhchaí.
- 20.2** Má bhíonn plean den sórt sin i bhfeidhm is féidir leis cabhrú le gairmithe leighis, chomh maith le daoine atá gar don othar, a chinntiú go leantar toil agus roghanna an othair, a mhéid is féidir leo a bheith, i gcúinsí nach bhfuil sé de chumas ag an othar a mhianta a chur in iúl

30 Féach an tAcht Meabhair-Shláinte, 2001 An tAcht Meabhair-Shláinte, 2001 (irishstatutebook.ie)

nó má mheastar nach bhfuil sé de chumas aige cinntí a dhéanamh ag am áirithe.

20.3 Is doiciméad atá ceangailteach ó thaobh dlí³¹ é Réamhthreoir um Chúram Sláinte a chuireann ar chumas othair:

- Cuir in iúl roimh ré a n-uacht agus a roghanna maidir le cinntí cóireála a d'fhéadfadh teacht chun cinn mura bhfuil acmhainn acu ina dhiaidh sin agus/ nó
- Ainmnigh duine nó daoine atá údaraithe na cinntí sin a dhéanamh dóibh mura bhfuil siad in ann é sin a dhéanamh iad féin.

20.4 Má mheastar go bhfuil easpa cumais cinnteoireachta ag othar, ba cheart duit gach céim réasúnach a ghlacadh chun a fháil amach an bhfuil Réamhthreoir um Chúram Sláinte déanta acu.

20.5 Ní mór Réamhthreoir um Chúram Sláinte a urramú, fad a leagann sí amach go soiléir na cinntí cóireála agus na cúinsí inar cheart di a bheith i bhfeidhm, agus go gcomhlíonann sí forálacha an Achta um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015.

20.6 Níl iarratas ar chóireáil shonrach i réamhthreoir cúram sláinte ceangailteach ó thaobh dlí ach caithfear í a mheas. Má shocraíonn tú gan cóireáil den sórt sin a sholáthar ní mór duit do chúiseanna nach ndéanann tú a dhoiciméadú agus cóip a sholáthar d'ionadaí cúram sláinte ainmnithe an othair.

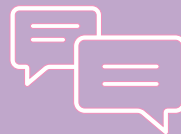
20.7 Má tá imní ort faoi bhailíocht nó infheidhmeacht réamhthreorach cúram sláinte ní mór duit forálacha an Achta um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015 a leanúint.

31. Féach an tAcht um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/64/enacted/en/html> chun tuilleadh faisnéise a fháil faoi Réamhthreoir um Chúram Sláinte.

21. Toiliú le tástáil ghéiniteach

- 21.1** Is féidir le tástáil ghéiniteach³² cuidiú le breoiteacht a dhiagnóisiú nó cuidiú le forbairt breoiteachta a thuar sa todhchaí. I dtástáil ghéiniteach is minic a bhíonn saincheisteanna casta agus íogaire ann a mbíonn impleachtaí suntasacha acu don othar agus dá theaghlach.
- 21.2** Sa chás go bhfuil tástáil ghéiniteach á breithniú, ní mór d'othair, mar chuid den phróiseas chun toiliú feasach a fháil, faisnéis a thairiscint dóibh faoi chuspóir agus torthaí féideartha na tástála géiniteacha agus na himpleachtaí a d'fhéadfadh a bheith ann dá sláinte nó do shláinte bhaill an teaghlaigh.
- 21.3** Ba cheart duit faisnéis níos mionsonraithe a thairiscint faoi imscrúdú ar choinníoll a d'fhéadfadh iarmhairtí tromchúiseacha a bheith aige ar fhostaíocht, ar shaol sóisialta nó pearsanta an othair, má fhaightear amach go bhfuil sé i láthair.

Ba cheart duit faisnéis níos mionsonraithe a thairiscint faoi imscrúdú ar choinníoll a d'fhéadfadh iarmhairtí tromchúiseacha a bheith aige ar fhostaíocht, ar shaol sóisialta nó pearsanta an othair, má fhaightear amach go bhfuil sé i láthair.”

32 Pléann Cuid 4 den Acht um Míchumas 2005 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2005/act/14/enacted/en/html> le tástáil ghéiniteach. De ghnáth is éard atá i gceist le tástáil ghéiniteach scrúdú a dhéanamh ar shamplaí a tógadh ó dhuine beo chun anailís a dhéanamh ar AND na n-othar chun críche (a) galar atá ann cheana a dhearbhu (b) tuar nó so-ghabháltacht an duine i leith galair a fháil amach nó (c) iompróir an ghalair a aithint.

22. Toiliú agus diúltú cóireála – Leanaí agus daoine óga

22.1 Ba chóir go mbeadh baint ag leanaí agus daoine óga³³ le cinntí faoina gcúram sláinte agus go rachfaí i gcomhairle leo. Ba cheart duit faisnéis a thabhairt dóibh de réir a n-aoise agus aibíochta, éisteacht lena dtuairimí agus caitheamh leo le meas. Is é do phríomhdhualgas gníomhú ar mhaithe lena leas.

22.2 Is ceist casta toiliú le cóireáil leighis agus diúltú di maidir le daoine faoi 18 mbliana d'aois. Tá an treoir seo dírithe ar phrionsabail ghinearálta, agus ba cheart duit tuilleadh treorach³⁴ a lorg i gcásanna nach bhfuil tú soiléir faoin gcur chuige atá le glacadh.

22.3 Toiliú agus diúltú ó dhuine óg os cionn 16 bliana

22.3.1 De réir an chleachtais reatha, is féidir le duine óg 16 bliana d'aois agus níos sine toiliú a thabhairt do chóireáil leighis, máinliachta agus fiacloireachta. Baineann sé seo freisin le cóireáil duine óg le haghaidh meabhairghalair ach amháin sa chás gur glacadh leis an duine óg faoi na hAchtanna Meabhair-Shláinte.³⁵

22.3.2 Go ginearálta, do dhuine óg faoi 18 mbliana d'aois is gá toiliú a fháil ó thuismitheoir(i) an dhuine óig le haghaidh ligean isteach síciatrach deonach, deonú orgán nó fíocháin, nó rannpháirtíocht i dtaighde leighis. Is dea-chleachtas aontú an duine óig a lorg sna cúinsí seo.

22.3.3 Faoi réir 22.3.2, i gcás ina dtugann an duine óg toiliú le cóireáil, ní gá toiliú a fháil óna dtuismitheoir(i). Is dea-chleachtas é, áfach, tuismitheoir(i) a bheith páirteach i gcinnteoireacht cúram sláinte do dhaoine óga, má thóilíonn an duine óg lena mbaint.

33 Sa chuid/ treoir seo, tagraíonn 'leanbh' do dhuine faoi 16 bliana d'aois agus tagraíonn 'duine óg' do dhuine 16 nó 17 mbliana d'aois.

34 D'fhoilsigh Feidhmeannas na Seirbhíse Sláinte (FSS) beartais náisiúnta ar 'Toiliú' agus 'Toiliú i dTaighde Sláinte agus Cúraim Shóisialta' www.hse.ie Cé nach bhfuil siad éigeantach i ngach suíomh cúram sláinte is acmhainní úsáideacha iad agus tá rannáin shonracha acu a dhéileálann le leanaí agus le daoine óga.

35 Na hAchtanna Meabhair-Shláinte, 2001 go 2018

22.3.4 Níltear cinnte faoin dlí a bhaineann le diúltú cóireála do dhaoine óga 16 agus 17 mbliana d'aois, i gcoinne comhairle leighis agus i gcoinne mhianta tuismitheoirí. Má thagann an cás seo chun cinn, ba cheart duit smaoineamh ar chomhairle dlí a fháil i dtaobh an bhfuil gá le hiarratas cúirte.

22.4 Toiliú agus diúltú linbh faoi 16 bliana d'aois

22.4.1 Go ginearálta, ba cheart toiliú tuismitheora(i) a fháil sula gcuirtear cóireáil ar fáil do leanbh faoi bhun 16 bliana d'aois. Is dea-chleachtas an leanbh a bheith páirteach sa phlé de réir mar is cuí don chás agus do leibhéal aibíochta an linbh. Ba cheart a n-aontú a lorg.

22.4.2 Mura mian le leanbh faoi 16 bliana tuismitheoir(i) a bheith páirteach i gcinntí faoina gcóireáil ba chóir duit, nuair is iomchuí, iad a spreagadh agus comhairle a thabhairt dóibh déanamh amhlaidh.

22.4.3 Má dhiúltaíonn an leanbh fós a thuismitheoirí a bheith páirteach, ba cheart duit gníomhú ar mhaithe lena leas, agus na nithe seo a leanas á gcur san áireamh:

- Aibíocht agus cumas an linbh an fhaisnéis a bhaineann leis an gcinneadh a thuiscint agus a iarmhairtí féideartha a thuiscint.
- Cibé an bhfuil sláinte choirp nó meabhair-shláinte an linbh, nó aon fhachtóirí eile, ag dul i bhfeidhm ar a gcumas cinneadh a dhéanamh.
- Aon chúinsí sonracha leasa, cosanta nó sláinte poiblí eile, a chumhdaítear le treoir agus prótacail reachtaíochta ábhartha mar an tAcht um Thús Áite do Leanaí 2015³⁶ agus Tús Áite do Leanaí: Treoir Náisiúnta um Chosaint agus Leas Leanaí 2017³⁷ (nó aon doiciméad athsholáthair coibhéiseach). Sa chás seo, caithfidh tú an treoir nó na prótacail ábhartha a leanúint.

36 An tAcht um Thús Áite do Leanaí 2015 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/36/enacted/en/index.html>

37 Treoir Náisiúnta um Thús áite do Leanaí <https://www.gov.ie/en/policy-information/d1b594-children-first> and <https://www.tusla.ie/children-first/children-first-guidance-and-legislation>

22.4.4 Go ginearálta, i gcás go ndiúltaíonn othar faoi bhun 16 bliana d'aois cóireáil, ach má thoilíonn an tuismitheoir(i) nó an caomhnóir dlíthiúil, féadfaidh an dochtúir dul ar aghaidh le cóireáil ar mhaithe le leas an linbh, aois agus aibíocht an linbh á gcur san áireamh, agus práinn na cóireála á moladh. Mura bhfuil an chóireáil práinneach, is dea-chleachtas é am a cheadú chun plé leis an leanbh agus an tuismitheoir(i) nó an caomhnóir dlíthiúil d'fhonn comhthoil a bhaint amach.

22.5 Toiliú – Leanaí agus daoine óga – Diúltú cóireála ag tuismitheoir(i)/caomhnóir dlíthiúil

22.5.1 Sa chás go ndiúltaíonn tuismitheoir toiliú le hidirghabháil a chreideann tú le réasún a bheith chun leasa an linbh nó an duine óig, caithfidh tú gníomhú ar mhaithe le leas an linbh nó an duine óig, agus gach iarracht réasúnach á dhéanamh agat teacht ar chomhthoil leis an tuismitheoir.

22.5.2 Mura féidir leat féin agus leis an tuismitheoir teacht ar chomhthoil, b'fhéidir go mbeidh sé riachtanach comhairle dlí a lorg i dtaobh an bhfuil gá le hiarratas chun na cúirte chun a chinneadh cad atá chun leasa an linbh nó an duine óig.

22.6 Leanaí agus daoine óga – toiliú i gcásanna éigeandála³⁸

22.6.1 I gcásanna éigeandála b'fhéidir nach mbeidh sé indéanta toiliú a fháil ón leanbh, duine óg nó a dtuismitheoir(i) agus b'fhéidir nach mbeidh go leor ama ann iarratas a dhéanamh chun na cúirte gan an leanbh nó an duine óg a chur i mbaol láithreach báis nó tromghortú. I gcúinsí den sórt sin, ba cheart duit an chóireáil is lú a sholáthar atá riachtanach chun beatha a chaomhnú nó dochar tromchúiseach a chosc don leanbh nó don duine óg. Ba cheart duit bunús do mheastóireachta a thaifeadadh go bhfuil gá le hidirghabháil láithreach agus na céimeanna atá tógtha agat ar an mbonn seo. Féach freisin mír 8 'Cúram a sholáthar i gcásanna éigeandála'.

38 Féach freisin mír 8 'Cúram a sholáthar i gcásanna éigeandála'

23. Toiliú - Trialacha cliniciúla agus taighde

- 23.1** Má tá tú freagrach as taighde leighis nó trialacha cliniciúla a phleanáil nó baint a bheith agat leo caithfidh tú a bheith ar an eolas faoi na ceanglais chuí maidir le toiliú feasach na rannpháirtithe agus iad a leanúint.³⁹ Féach na míreanna roimhe seo sa Chaibidil seo agus i mír 57 'Trialacha Cliniciúla agus Taighde'.
- 23.2** Ní mór duit a chinntiú go háirithe go gcuirtear rannpháirtithe taighde ar an eolas go hiomlán faoi gach gné den taighde nó den triail chliniciúil agus go dtuigeann siad cineál aon idirghabhála nó cóireála atá molta, go háirithe mura bhféadfadh an idirghabháil a bheith chun leasa dóibh.
- 23.3** Caithfidh tú a chinntiú gur thoiligh othair go deonach le bheith rannpháirteach sa taighde nó sa triail chliniciúil. Más tusa dochtúir cóireála an othair freisin, ba cheart duit smaoineamh ar iarraidh ar dhuine eile a bhfuil baint aige leis an taighde an próiseas toilithe a dhéanamh.
- 23.4** Mura dtoilíonn an t-othar le bheith rannpháirteach sa taighde nó sa triail chliniciúil níor cheart go mbeadh tionchar aige seo ar do chúram don othar ar bhealach ar bith.
- 23.5** Níor cheart aosaigh nach bhfuil cumas cinnteoireachta acu a eisiamh go héagórach ó na buntáistí a d'fhéadfadh a bheith ag baint le rannpháirtíocht i dtaighde, ná ní féidir a n-easpa cumais toilithe a úsáid chun iad a áireamh go míchuí i dtaighde. Caithfear bearta speisialta a ghlacadh, áfach, chun a gcearta agus a leasanna a chosaint.

24. Scrúduithe chorpartha agus pearsanta

- 24.1** D'fhéadfadh scrúdú chorpartha a bheith i gceist le measúnú cliniciúil ar othair chomh maith le glacadh staire ábhartha.
- 24.2** Sula ndéanfaidh tú aon scrúdú chorpartha, lena n-áirítear scrúdú pearsanta, ba cheart duit é seo a phlé leis an othar, ag míniú cén fáth a bhfuil sé ag teastáil, cad a bheidh i gceist agus aghaidh a thabhairt ar aon imní a d'fhéadfadh a bheith ag an othar, agus toiliú a fháil.

39 Chomh maith le ceanglais dhlíthiúla, d'fhéadfadh go mbeadh beartais eagraíocht-shonracha ag eagraíochtaí. M.sh. tá Beartas Náisiúnta FSS um Thoilíú i dTaighde Sláinte agus Cúraim Shóisialta <https://hseresearch.ie/consent/> ag FSS

- 24.3** I measc na scrúduithe pearsanta tá scrúduithe ar na brollaigh, ar bhaill ghiniúna agus ar an reicteam. Ní mór toiliú le haghaidh scrúduithe pearsanta a dhoiciméadú i dtaifead leighis an othair.
- 24.4** Ba cheart duit meas a bheith agat ar dhínit othair trí phríobháideacht a thabhairt dóibh chun díshuiteáil agus cóiriú, agus iad a choinneáil clúdaithe a oiread agus is féidir. Níor chóir duit cabhrú leis an othar éadaí a bhaint mura n-iarrfaidh siad ort é sin a dhéanamh, nó má rinne tú seiceáil leo go dteastaíonn do chabhair uathu.
- 24.5** Is féidir le feitheoir gníomhú mar chosaint don dochtúir agus don othar le linn scrúdú pearsanta. Ba cheart duit fiafraí den othar ar mhaith leo go mbeadh feitheoir i láthair agus a mianta a thaifeadadh.
- 24.6** Mura bhfuil feitheoir ar fáil, ba cheart duit a dhearbhu má's mian leis an othar dul ar aghaidh nó socruithe malartacha a dhéanamh, fad nach ndéanfadh an mhoill drochthionchar ar shláinte an othair.
- 24.7** Ní féidir leat scrúduithe pearsanta a dhéanamh ar othair ainéistéisithe mura bhfuil toiliú sainráite (scríofa de ghnáth) tugtha ag an othar dó seo roimh ré.

CAIBIDIL

3

Rúndacht

25. Rúndacht - Prionsabail ghinearálta

- 25.1** Tá rúndacht lárnach sa chaidreamh idir dochtúir agus othar. Tacaíonn sé le muinín agus iontaoibh agus tugann sé suaimehneas d'othair gur féidir leo faisnéis a theastaíonn a nochtadh go sábháilte ionas go soláthróidh tú cúram leighis iomchuí.
- 25.2** Tá dualgas gairmiúil agus eiticiúil ar dhochtúirí rúndacht othar a choinneáil. Mar sin féin, níl an dualgas rúndachta seo daingean. Tá cásanna ann nuair is iomchuí faisnéis ábhartha a nochtadh ar mhaithe le cúram othar agus tá cásanna ann freisin ina gceanglaítear leis an dlí nó ar mhaithe le leas an phobail faisnéis a nochtadh. Tá oibleagáid dhlíthiúil ar dhochtúirí freisin maidir le sonraí pearsanta a n-othar.⁴⁰
- 25.3** Ach amháin nuair a cheanglaítear sin leis an dlí nó ar mhaithe le leas an phobail, teastaíonn toiliú othar chun faisnéis fúthu a nochtadh do dhaoine eile laistigh nó lasmuigh den fhoireann cúram sláinte.
- 25.4** Ba cheart duit príobháideacht d'othair a chosaint agus ní mór duit a chinntiú go gcosnaítear faisnéis othar atá faoi do rialú ó nochtadh, rochtain nó caillteanas míchuí.⁴¹
- 25.5** I gcúinsí nach bhfuil cumas cinnteoireachta ag an othar toiliú le nochtadh, caithfear forálacha an Achta Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas)⁴² a

40 Tagann ceanglais dhlíthiúla chun rúndacht sonraí pearsanta a choinneáil faoi reachtaíocht agus rialáil um Chosaint Sonraí, fógra faoi ghálair agus nuair is infheidhme, an reachtaíocht um Shaoráil Faisnéise. Caithfidh tú an reachtaíocht agus na rialacháin is infheidhme a chomhlíonadh agus treoir a lorg ó d'eagraíocht agus/nó ó do shlánaitheoir de réir mar is cuí.

41 Tá tuilleadh teorach maidir le catagóirí speisialta sonraí pearsanta a phróiseáil s.é. sonraí a bhaineann le sláinte, le fáil in Airteagal 9 den RGCS nó trí thagairt a dhéanamh do shuíomh gréasáin an Choimisiúin um Chosaint Sonraí.

42 An tAcht um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/64/enacted/en/html>

leanúint.

26. Rúndacht – Leanaí agus daoine óga

- 26.1** Tá an dualgas rúndachta céanna ort maidir le leanaí agus daoine óga agus atá agat maidir le haosaigh. Dá bhrí sin, téann an treoir i mír 25 Toiliú - prionsabail ghinearálta i bhfeidhm ar an mbealach céanna maidir le faisnéis faoi leanaí agus daoine óga a úsáid, a roinnt nó a nochtadh.
- 26.2** Is minic go mbíonn faisnéis ag teastáil ó thuismitheoirí⁴³ faoi chúram sláinte a gcuid leanaí ionas gur féidir leo cinntí a dhéanamh nó cúram agus tacaíocht a sholáthar dóibh. Is gnách go mbíonn leanaí agus daoine óga sásta go roinntear faisnéis lena dtuismitheoirí.
- 26.3** Mura bhfuil leanbh nó duine óg ag iarraidh faisnéis a roinnt lena dtuismitheoirí, ba cheart duit de ghnáth iarracht a dhéanamh iad a spreagadh chun tuismitheoir a bheith páirteach i gcúinsí den sórt sin. Má dhiúltaíonn siad agus má mheasann tú go bhfuil sé riachtanach ar mhaithe le leas an linbh an fhaisnéis a roinnt, féadfaidh tú, ag brath ar na cúinsí, smaoineamh ar fhaisnéis a nochtadh do thuismitheoirí. Ba cheart duit do phlé agus do chúiseanna leis an bhfaisnéis a roinnt a thaifeadadh.
- 26.4** D’fhéadfadh tuismitheoirí a bheith i dteideal de réir dlí rochtain a fháil ar thaifid leighis a linbh.⁴⁴ Ba chóir duit a rá le leanaí agus le daoine

Tá rúndacht lárnach sa chaidreamh idir dochtúir agus othar. Tacaíonn sé le muinín agus iontaobh agus tugann sé suaimhneas d’othair gur féidir leo faisnéis a theastaíonn a nochtadh go sábháilte ionas go soláthróidh tú cúram leighis iomchuí.”

⁴³ Tuismitheoirí agus caomhnóirí dlíthiúla.

⁴⁴ Lena n-áirítear Saoráil um Fhaisnéis agus reachtaíocht ábhartha um chosaint sonraí.

27. Faisnéis othar a nochtadh laistigh den fhoireann cúram sláinte

- 27.1** Tuigeann mórchuid na n-othar gur gá a gcuid faisnéise a roinnt le daoine eile a bhfuil baint acu lena gcúram sláinte. Agus faisnéis faoi othar á roinnt le gairmithe sláinte agus le daoine eile a bhfuil baint acu lena gcúram leighis agus cúram sláinte, ba cheart duit a chinntiú go bhfuil bunús inchosanta ann chun é sin a dhéanamh agus gan ach cibé faisnéis is gá a roinnt.⁴⁵ Ba chóir a chur in iúl d'othair go mbíonn gá go minic le comhroinnt faisnéise den sórt sin chun idirghabhálacha agus cóireáil agus cúram a shocrú agus a sholáthar.
- 27.2** Má chuireann othar i gcoinne an chomhroinnt faisnéise seo, ba cheart duit na himpleachtaí a bhaineann lena chóireáil ar chinneadh a mhíniú gan toiliú le faisnéis a sholáthar. Ba cheart go n-áireofaí sa mhíniú, nuair is ábhartha, míniú nach féidir atreorú a dhéanamh gan an fhaisnéis riachtanach a nochtadh.⁴⁶

28. Faisnéis othar a nochtadh lasmuigh den fhoireann cúram sláinte

- 28.1** Sula nochtfar aon fhaisnéis inaitheanta faoi othair lasmuigh den fhoireann cúram sláinte, caithfidh tú a bheith soiléir faoi chuspóir an noichta agus go bhfuil toiliú an othair nó bunús dlí eile agat leis an nochtadh. Caithfidh tú a bheith sásta freisin:
- Go gcomhlíonann tú an reachtaíocht is infheidhme maidir le cosaint sonraí.⁴⁷
 - Ní féidir faisnéis gan ainm a úsáid.
 - Go bhfuil tú ag nochtadh na faisnéise íosta don líon íosta daoine atá riachtanach.
 - Go bhfuil a fhios ag an duine nó na daoine a bhfuil an fhaisnéis á nochtadh agat go bhfuil. faoi rún agus go bhfuil a ndualgas rúndachta féin orthu.

45 De réir na reachtaíochta um chosaint sonraí ba cheart aon aistriú faisnéise a dhéanamh ar bhealach a chosnaíonn an fhaisnéis.

46 Le haghaidh tuilleadh faisnéise faoi thoiú agus faoi chomhroinnt faisnéise othar féach Aithris 32 den Rialachán Ginearálta maidir le Cosaint Sonraí (RGCS).

47 Ciallaíonn “Dlíthe um Chosaint Sonraí” gach dlí, rialachán agus treoirlínte náisiúnta an AE is infheidhme (Féach <https://www.dataprotection.ie>)

- 28.2** Féadfaidh daoine atá gar d’othar, cibé acu teaghlaigh, cairde nó daoine tacaíochta, as imní, faisnéis a iarraidh faoin othar. Cé go bhfuil a n-imní intuigthe, níor cheart duit faisnéis a nochtadh dóibh gan toiliú an othair.
- 28.3** Tá iniúchadh cliniciúil, dearbhú cáilíochta, oideachas agus oiliúint riachtanach chun cúram sláinte sábháilte agus éifeachtach a sholáthar anois agus sa todhchaí. Nuair is féidir, ba cheart faisnéis othar aonair a úsáidtear chun na gcríoch sin a bheith gan ainm⁴⁸ nó códaithe sula nochtar í do dhuine ar bith lasmuigh den fhoireann cúram sláinte.

29. Faisnéis othar a nochtadh lasmuigh den fhoireann cúram sláinte

Tá cúinsí teoranta ann inar féidir leat faisnéis a nochtadh gan toiliú, nuair is de réir dlí nó chun leasa an phobail í. Nuair a nochtann tú faisnéis de réir mar a cheanglaítear leis an dlí nó ar mhaithe le leas an phobail, ba cheart duit othair a chur ar an eolas faoin nochtadh, mura mbainfeadh sé seo an bonn de chuspóir an nochta.

29.1 Nochtadh a cheanglaítear leis an dlí

Caithfidh tú faisnéis a nochtadh nuair a éilíonn an dlí é seo. Mar shampla:

- Nuair a ordaíonn breitheamh é i gcúirt dlí.
- Nuair a éilíonn binse nó comhlacht é a bunaíodh le hAcht an Oireachtais.
- Nuair a éilítear é faoin reachtaíocht.⁴⁹
- Nuair a éilíonn rialacháin um ghalair thógálacha é.
- Sa chás go bhfuil a fhios agat nó go bhfuil forais réasúnacha agat chun a chreidiúint go ndearnadh coir a bhaineann le hionsaí gnéasach nó foréigean eile i gcoinne linbh nó duine soghonta eile.⁵⁰

48 Is féidir tuilleadh faisnéise faoi gan ainm agus dí-anaithnideacht a fháil ar shuíomh gréasáin an Choimisiúin um Chosaint Sonraí www.dataprotection.ie

49 Lena n-áirítear, ach gan a bheith teoranta do, an tAcht um Shábháilteacht Othar (Teagmhais Infhógartha agus Nochtadh Oscailte) 2023 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2023/act/10/enacted/en/print?printonload=true>.

50 An tAcht um Cheartas Coiriúil (Faisnéis faoi Chionta in aghaidh Leanaí agus Daoine Soghonta a Choimeád Siar) 2012 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2012/act/24/enacted/en/html>

29.2 Nochtadh chun daoine aonair eile a chosaint agus ar mhaithe le leas an phobail

Is féidir go mbeadh leas an phobail ann faisnéis a nochtadh sa chás go sáraíonn na tairbhí do dhuine aonair nó do shochaí eile dualgas na rúndachta. D'fhéadfadh sé seo tarlú i gcúinsí eisceachtúla chun daoine aonair nó an tsochaí a chosaint ar rioscaí díobhála tromaí, amhail ó ghalair thromchúiseacha theagmhálacha nó ó choireacht thromchúiseach. Caithfidh tú cleachtadh cothromaíochta a dhéanamh ar chearta daoine aonair agus ar leas an phobail. Féadfaidh tú comhairle dlí a mheas sula ndéanfar nochtadh i gcúinsí den sórt sin.

Ba cheart duit an fhaisnéis a nochtadh do dhuine nó údarás iomchuí agus gan ach an fhaisnéis a theastaíonn chun an cuspóir a chomhlíonadh a áireamh.

30. Nochtadh tar éis bháis

30.1 Fanann do dhualgas gairmiúil rúndachta fiú tar éis bháis an othair. Mura bhfuil sé soiléir ar thoiligh an t-othar le faisnéis a nochtadh tar éis a mbáis, ba cheart duit smaoineamh ar an gcaoi a bhféadfadh an nochtadh leas a bhaint as teaghlach an duine éagtha nó daoine atá gar dóibh. Ba cheart duit smaoineamh freisin ar éifeacht an nochta ar cháil an duine nach maireann agus ar chuspóir an nochta.

30.2 I gcúinsí áirithe, d'fhéadfadh sé go n-iarrfaí ort de réir dlí faisnéis othar a nochtadh tar éis bháis.⁵¹

51. Mar shampla, cuireann an tAcht um Shábháilteacht Othar (Teagmhais Infhogartha agus Nochtadh Oscailte) 2023 oibleagáidí ar sheirbhísí agus cleachtóirí sláinte dul i mbun nochtadh éigeantach agus fógra seachtrach faoi eachtraí infhógartha. Foráiltear le reachtaíocht um Shaoráil Faisnéise freisin go nochtfar faisnéis do dhaoine ainmnithe i gcúinsí teoranta.

31. Taifeadadh grianghrafadóireachta, físe nó fuaime othar ag dochtúir

- 31.1** D'fhéadfadh sé go mbeadh gá le taifeadtaí fuaime, físe nó grianghrafadóireachta d'othar a dhéanamh ar do ghléasanna pearsanta nó oibre chun cúram sábháilte a thabhairt d'othair Ní mór duit a bheith cúramach go háirithe maidir le taifeadtaí othair a stóráil agus a roinnt.
- 31.2** Sa chás go gcinneann tú go bhfuil sé riachtanach agus iomchuí taifeadtaí fuaime, físe nó grianghrafadóireachta a dhéanamh d'othar chun cúram othar agus/ nó chun leasa chun críocha oideachais agus oiliúna, ní mór duit é seo a mhíniú don othar agus a dtoiliú a fháil chun taifeadadh a dhéanamh agus aon chomhroinnt atá molta.
- 31.3** Caithfidh tú gach céim réasúnach agus riachtanach a ghlacadh chun a chinntiú go leanann tú do dhualgas gairmiúil rúndachta chomh maith le do dhualgais dhlíthiúla maidir le cosaint sonraí. Ba cheart duit na taifeadtaí seo a choinneáil faoi rún mar chuid de thaifead an othair (féach mír 38). Má tá siad á n-úsáid chun críocha oideachais agus oiliúna lasmuigh d'fhoireann cúram sláinte an othair, ní mór duit a chinntiú nach n-aithnítear nó nach n-aithnítear an t-othar, mura bhfuil toiliú tugtha acu go n-aithneofaí é.
- 31.4** Ba cheart duit a bheith ar an eolas faoi shlándáil⁵² agus faisnéis á roinnt agat ar mhodhanna leictreonacha, lena n-áirítear téacs, teachtaireachtaí leictreonacha eile nó ríomhphost, agus ba cheart duit gach beart réasúnach a dhéanamh chun rúndacht a chosaint.

32. Taifeadadh grianghrafadóireachta, físe nó fuaime ag othar le linn comhairliúcháin

Ba chóir duit a bheith ar an eolas go mb'fhéidir gur mhaith le hothair comhairliúchán iomlán nó cuid de a thaifeadadh. Más mian leo déanamh amhlaidh ba cheart duit a n-iarratas a éascú. Má mheasann tú go bhféadfadh tionchar diúltach a bheith ag taifeadadh ar do chomhairliúchán ba chóir duit é seo a mhíniú d'othar agus, más féidir, teacht ar chomhaontú.

⁵² Cuimsíonn an tslándáil a bheith aireach ar bhagairt ionsaithe cibearshlándála agus gach réamhchúram is gá a dhéanamh.

CAIBIDIL

4

Leanúnachas Cúraim

33. Leanúnachas cúraim

Is éard atá i leanúnachas cúraim ná cúram sláinte a sholáthar ar bhealach comhordaithe le rannpháirtíocht cleachtóirí éagsúla i suíomhanna cúram sláinte éagsúla. Tá sé de chumas ag gluaiseacht othar laistigh de chúram príomhúil, tánaisteach agus treasach agus eatarthu a bheith i mbail mór dá sábháilteacht má chuirtear isteach ar leanúnachas cúraim.

- 33.1** Is é leas an othair é go bhfuil bainistíocht fhoriomlán a gcúraim faoi mhaoirseacht agus threoir liachleachtóra ghinearálta. Ba cheart an liachleachtóir ginearálta a chur ar an eolas, go tráthúil agus go pras, faoi aon chóireáil, atreoruithe agus pleananna chun cúram a sholáthar.
- 33.2** Agus tú ag atreorú, ag tarmligean nó ag aistriú cúram othair, nó ag scaoileadh othair, ní mór duit gach faisnéis ábhartha a roinnt le comhghleacaithe ar bhealach pras agus tráthúil.
- 33.3** Ba cheart duit othar a iarrann tuairim eile a éascú mura bhfuil forais réasúnacha agat gan é a dhéanamh.
- 33.4** Sa chás go ndearna dochtúir eile othar a atreorú chugat ba chóir duit, le toiliú an othair, an dochtúir atreoraithe a choinneáil ar an eolas faoi dhul chun cinn an othair (féach freisin míreanna 27 agus 28 maidir le toiliú agus nochtadh).
- 33.5** Is éard atá i gceist le tarmligean iarraidh ar ghairmí nó foireann cúraim sláinte eile cúram a sholáthar thar do cheann. Ba cheart duit céimeanna réasúnta a ghlacadh chun a chinntiú go bhfuil an t-eolas agus na scileanna ag an gcomhghleacaí nó ag an tseirbhís a tharmligean tú chun an cúram sin a sholáthar.

- 33.6** Is éard atá i gceist le haistriú ná aistriú sealadach freagrachta gairmiúla agus cuntasachta as roinnt nó gach gné de chúram othair, nó grúpa othar, chuig duine eile nó grúpa gairmiúil. Nuair a thugann tú aire d'othar do ghairmí cúraim shláinte, d'fhoireann agus/nó d'institiúid eile, ba cheart duit a sheiceáil go dtuigeann siad agus go nglacann siad freagracht as cúram an othair.
- 33.7** Ní mór achoimre urscaoilte tráthúil pras a bheith ag gabháil le scaoileadh othair ó chúram a chuimsíonn an fhaisnéis bhunúsach íosta ar a laghad, lena n-áirítear:
- Achoimre ar an stair ábhartha leighis agus cóireála.
 - Athruithe ar chógas agus ar chógas.
 - Aon obair leantach phleanáilte ag an tseirbhís scaoilte.
 - Gníomh a theastaíonn ó chúram príomhúil/seirbhísí pobail (má tá baint acu leis).
 - An gníomh a éilíonn an DG glactha doiciméadaithe go soiléir.
- 33.8** Agus cúram á thabhairt do DG an othair, caithfidh an dochtúir a ordaíonn tástálacha nó imscrúduithe diagnóiseacha obair leantach a dhéanamh ar na torthaí lena chinntiú go ndearnadh na himscrúduithe seo, déantar obair leantach ar thorthaí agus déantar beart iomchuí, lena n-áirítear cumarsáid leis an DG.
- 33.9** Má bhíonn comhairliúchán agat le hothar trí sheirbhís 'lasmuigh de ghnáthuaireanta' nó 'teilileigheas', agus nach gnáthdhochtúir an othair iad, ní mór duit, mura dtoilíonn an t-othar, nuashonrú a sholáthar do dhochtúir ginearálta an othair a luaithé is féidir agus cibé faisnéis is gá agus is iomchuí a áireamh chun leanúnachas cúraim a éascú.
- 33.10** Má bhraitheann tú nach bhfuil tú in ann leanúint ar aghaidh ag soláthar cúraim éifeachtach d'othar toisc go bhfuil an caidreamh teiripeach briste síos, ba cheart duit toiliú an othair a t/(h)aifid leighis go léir a sheoladh chuig dochtúir ainmnithe eile. Ba cheart duit é seo a dhoiciméadú ina dtaifid leighis.

34. Forordú

Is é atá i bhforordú ná oideas a eisiúint le haghaidh cógais, cóireála nó teiripe.

- 34.1** Níor chóir duit cógais, cóireáil nó teiripe a fhorordú ach amháin nuair a bhíonn eolas leordhóthanach agat ar riocht an othair agus má chreideann tú go gcuirtear oideas den sórt sin in iúl. Ba cheart duit a chinntiú go bhfuil aon chóireáil, cógais nó teiripe a fhorordaítear d'othar sábháilte agus bunaithe ar fhianaise.
- 34.2** Caithfidh na hoidis a eisíonn tú an t-othar dá dtagraíonn siad a shainaithint go soiléir. Caithfidh siad a bheith inléite, dátaithe, sínithe nó údaraithe⁵³, agus caithfidh siad d'uimhir chlárúcháin Comhairle na nDochtúirí Leighis a lua.
- 34.3** Caithfidh tú a chinntiú go gcoinnítear do chuid ceap oideas agus rochtain ar bhogearraí a ghineann oideas go daingean agus nach bhfuil rochtain orthu ach dóibh siúd atá údaraithe a fhorordú.
- 34.4** Ba cheart duit coinneáil suas chun dáta le forbairtí maidir leis na cógais, na cóireálacha agus na teiripí a fhorordaíonn tú.

35. Drugaí Rialaithe a Fhorordú⁵⁴

- 35.1** Agus cógais rialaithe á bhforordú agat, caithfidh tú an reachtaíocht is infheidhme a chomhlíonadh na treoirlínte is infheidhme a leanúint.⁵⁵
- 35.2** Más iomchuí oideas éigeandála, caithfear é a thabhairt de réir na reachtaíochta agus na rialachán is infheidhme.⁵⁶

53 Ciallaíonn 'Údaraithe' go bhfuil oideas a aistrítear tríd an gcóras náisiúnta um aistriú oideas leictreonach inrianaithe go leictreonach ar ais chuig an oideasóir.

54 Féach freisin treoir chomhpháirteach Comhairle na nDochtúirí Leighis agus Cumann Cógaíseoirí na hÉireann maidir le Forordú Sábháilte agus Drugaí Rialaithe a Dhíchur <https://www.medicalcouncil.ie/professionalism/safe-prescribing-and-dispensing-of-controlled-drugs/safe-prescribing-and-dispensing-of-controlled-drugs.html>

55 Féach an treoir chomhpháirteach ó Chomhairle na nDochtúirí Leighis agus Cumann Cógaíseoirí na hÉireann 'Forordú agus Urghnamh Drugaí Rialaithe <https://www.medicalcouncil.ie/news-and-publications/publications/>

56 Cuimsíonn sé seo reachtaíocht maidir le cógais (lena n-áirítear rialacháin faoi Achtanna um Bord Leigheasra na hÉireann 1995 agus 2006) agus reachtaíocht um mhí-úsáid drugaí.

- 35.3** Caithfidh tú a bheith ar an eolas faoi na contúirtí a bhaineann le spleáchas ar dhruaí agus tú ag forordú beinsodé-asepíní, codlaidínigh agus drugaí eile a bhfuil acmhainneacht andúileach acu. Mura bhfuil oiliúint, cáilíochtaí, saoráidí agus tacaíocht chuí agat, ba cheart duit othair a bhfuil spleáchais ar dhruaí orthu a atreorú chuig na seirbhísí cóireála drugaí iomchuí.⁵⁷
- 35.4** Ba cheart duit othair a bhfuil spleáchais ar dhruaí orthu a chosaint trí idirchaidreamh a dhéanamh le seirbhísí cóireála drugaí, dochtúirí agus cógaiseoirí eile, chun deiseanna an othair drugaí a fháil ó iliomad foinsí a íoslaghdú.

36. Oidís a Thras-scríobh

Is é atá i gceist le tras-scríobh ná ordú cógais a aistriú ó oideas bunaidh go cineál eile oideas.

- 36.1** Cuimsíonn tras-scríobh na freagrachtaí céanna le forordú. Ba cheart na prionsabail ghinearálta a leagtar amach maidir le leanúnachas cúraim a leanúint.
- 36.2** Má tá aon cheisteanna nó imní ort maidir le oideas bunaidh a thras-scríobh ba chóir duit idirchaidreamh a dhéanamh leis an dochtúir forordaithe bunaidh nó ball dá bhfoireann agus soiléiriú a lorg air sula n-eisíonn tú oideas.

37. Teilileigheas⁵⁸

Is éard atá i dteilileigheas ná úsáid teicneolaíochta mar theileafóin, suímh ghréasáin, aipeanna agus ardáin bhogearraí chun cúram sláinte a sholáthar agus tacú le hothair.

- 37.1** Má sholáthraíonn tú seirbhísí teilileigheas d'othair, caithfidh tú na caighdeáin chéanna iompair agus cleachtais a chomhlíonadh agus a bheifí ag súil dá gcaithfí an t-othar go pearsanta.

57 [fonóta le hathbheithniú agus le deimhniú] Níor chóir duit cóireáil a dhéanamh ar spleáchais Aicme 1, 2 agus 3, mura bhfuil tú ceadaithe faoin bPrótacal Cóireála Meataidín

58 Féach freisin foilseachán Comhairle na nDochtúirí Leighis 'Teilileigheas: Comhairliúcháin Teileafóin agus Físe – Treoir do dhochtúirí' www.medicalcouncil.ie

38. Taifid Leighis

38.1 Caithfidh tú taifid leighis atá cruinn agus cothrom le dáta a choinneáil ar pháipéar nó i bhfoirm leictreonach. Caithfidh siad seo a bheith inléite agus soiléir agus an t-údar, uimhir chláraithe, dáta agus, nuair is iomchuí, am na hiontrála a áireamh agus ba cheart iad a dhéanamh go comhuaineach a mhéid is féidir. Tá nótaí siarghabhálacha inghlactha i gcúinsí nach raibh sé indéanta don dochtúir na nótaí a thaifeadadh tráth na hócáide. Sna cúinsí seo ní mór duit na nithe seo a leanas a dhoiciméadú:

- Gur iontráil siarghabhálach é.
- An dáta agus/ nó an teagmhas lena mbaineann sé.
- An dáta/ am a rinneadh an nóta siarghabhálach.

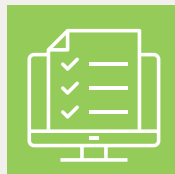
38.2 Ní gá nótaí cliniciúla atá sa taifead leighis a athrú. Más gá nótaí cliniciúil a leasú ba chóir iontráil nua a dhéanamh.

38.3 Caithfidh tú cosaint sonraí agus aon reachtaíocht agus rialacháin eile a bhaineann le cothabháil, stóráil, diúscairt agus rochtain ar thaifid a chomhlíonadh.

38.4 Tá sé de cheart ag othair cóipeanna dá dtaifid leighis a fháil. Sa chás go bhféadfadh ábhar an taifid seo a bheith ina bhaol do dhochar tromchúiseach, is féidir rochtain a theorannú.⁵⁹

Caithfidh tú taifid leighis atá cruinn agus cothrom le dáta a choinneáil ar pháipéar nó i bhfoirm leictreonach.”

⁵⁹ Féach Reachtaíocht um Chosaint Sonraí, lena n-áirítear an tAcht um Chosaint Sonraí 2018 (Modhnú Rochtana) (Sláinte) Rialacháin 2022 a rialaíonn rochtain ábhair ar shonraí sláinte sa chás gur dóigh go ndéanadh cur i bhfeidhm an chirt sin dochar mór do folláine choirp nó meabhair-shláinte an duine is ábhar do na sonraí ach a mhéid ar dóigh dó, agus chomh fada agus a fhad, go ndéanadh an t-iarraitas sin díobháil den sórt sin. <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2022/si/121/made/en/print>

39. Taifid leighis a choinneáil

- 39.1** Ba cheart go gcuirfeadh an fad ama a choinníonn tú taifid othar san áireamh riachtanais ghairmiúla leighis chun taifid a choinneáil (chun tacú le leanúnachas cúraim, aistriú cúraim agus, b'fhéidir, chun críocha dlí-liachta) agus prionsabail um chosaint sonraí.
- 39.2** Caithfidh tú taifid leighis a choinneáil chomh fada agus a cheanglaítear leis an dlí nó fad a fhanfaidh siad ábhartha go cliniciúil.⁶⁰
- 39.3** Má tá úinéireacht agus freagracht agat ar thaifid agus má fhaigheann tú iarraidh taifid othar a bhaint nó a scríosadh faoi phrionsabail chosanta sonraí, ba cheart duit smaoineamh ar dtús an bhfuil ceanglas gairmí ann agus/nó ceanglas dlí-liachta chun iad a choinneáil. Má tá amhras ort faoi na tréimhsí ama iomchuí agus cibé an bhfuil sé iomchuí taifid a scríosadh, ba cheart duit comhairle a fháil ó do shlánaitheoir leighis, d'fhostóir nó do chomhairleoir dlí.

40. Cleachtas a scor agus cúram othar a aistriú

- 40.1** Is féidir tionchar a bheith ag cúram othar i gcás nach bhfuil dochtúirí in ann cúram a sholáthar a thuilleadh agus i gcás nach bhfuil leanúnachas socruithe cúraim i bhfeidhm. Ba cheart go mbeadh pleananna i bhfeidhm agat chun déileáil le scor réamh-mheasta agus gan choinne den chleachtas.
- 40.2** Má tá tú ag pleanáil do liosta othar a laghdú nó deireadh a chur le cleachtas, ba cheart duit socruithe a dhéanamh maidir le leanúnachas cúram othar agus aistriú d'othair chuig dochtúir nó seirbhís eile a éascú. Ba chóir duit d'othair a chur ar an eolas sula dtiocfaidh na socruithe seo i bhfeidhm. Le toiliú an othair, ba chóir gach taifead leighis ábhartha a sheoladh chuig an dochtúir atá ag dul i gceannas ar aire an othair.⁶¹

60 Cé nach bhfuil sé infheidhme maidir le gach suíomh, d'fhoilsigh FSS Cód Cleachtais do Bhainistíocht Taifead Cúram Sláinte a chuimsíonn sceideal molta chun catagóirí éagsúla taifead cúram sláinte a choinneáil. www.hse.ie

61 Ba cheart rúndacht faisnéise othar a chosaint (féach Caibidil 3 (Rúndacht) agus mír 38 (Taifid leighis) agus riachtanais chosanta sonraí a mheas.

41. Cinneadh an dochtúra gan idirghabhálacha sonracha iarrtha a sholáthar

- 41.1** Má iarrtar ort idirghabhálacha a thionscnamh d'othar a mheasann tú nach gcuirtear in iúl go cliniúil iad nó ar dóigh go ndéanfaidh siad níos mó dochair ná leasa don othar, féadfaidh tú (faoi réir mhír 42) a chinneadh gan idirghabhálacha den sórt sin a sholáthar
- 41.2** Cé nár cheart duit idirghabháil a dhiúltú nó moill a chur air toisc go gcreideann tú gur chuidigh gníomhartha nó stíl mhaireachtála an othair lena riocht, féadfaidh tú idirghabháil den sórt sin a dhiúltú má tá forais réasúnacha agat chun a chreidiúint nach dócha go gcomhoibreoidh d'othar nó na hathruithe ar stíl mhaireachtála a dhéanamh atá riachtanach chun an idirghabháil a dhéanamh éifeachtach.
- 41.3** Má dhiúltaíonn tú idirghabháil iarrtha a sholáthar, ba cheart duit do chúiseanna a mhíniú don othar, tairiscint iad a atreorú don dara tuairim, agus forais a dhoiciméadú le haghaidh do chinnteoireachta ina dtaifead leighis.

42. Diúltú coinsiasach

Féadfaidh tú diúltú gnáthaimh dleathach, cóireáil nó cineál cúraim atá contrártha le do luachanna morálta a sholáthar, nó páirt a ghlacadh i gcur i gcrích, faoi réir chomhlíonadh na treorach atá leagtha amach thíos.

- 42.1** Má tá agóid choinsiasach agat maidir le gnáthamh dleathach, cóireáil nó cineál cúraim a sholáthar nó páirt a ghlacadh ann, ní mór duit:
- Cuir d'fhostóir, do chomhghleacaithe agus don othar ar an eolas a luaithe is féidir.
 - Cuir in iúl don othar go bhfuil sé de cheart acu an gnáthamh dleathach, an chóireáil nó an cineál cúraim a lorg ó dhochtúir eile.
 - Tabhair dóthain faisnéise don othar le cur ar a gcumas aistriú chuig dochtúir eile chun an chóireáil riachtanach a fháil.
 - Déan cibé socruithe is gá chun a chumasú don othar an chóireáil riachtanach a fháil (féach aistriú cúraim).
 - Gan rochtain an othair ar an gnáthamh dleathach, ar chóireáil ná ar an gcineál cúraim a chur amú nó a bhac bunaithe ar d'agóid choinsiasach a dhéanamh.

- 42.2** Agus othar á atreorú agus/nó a n-aistriú cúraim a éascú, ní mór duit a chinntiú go ndéantar é seo ar bhealach sábháilte, éifeachtach agus tráthúil.
- 42.3** Agus tú ag plé atreorú agus/nó aistriú cúraim leis an othar, caithfidh tú a bheith íogair agus measúil chun aon anacair a d'fhéadfadh do chinneadh a chur faoi deara don othar a íoslaghdú. I gcás éigeandála, caithfidh tú an cúram agus an chóireáil a theastaíonn ó d'othar a sholáthar.
- 42.4** Caithfidh tú cúram, tacaíocht agus obair leantach a sholáthar d'othair a raibh gnáthamh dleathach, cóireáil nó cineál cúraim acu a bhfuil agóid choinsiasach déanta agat ina leith.

43. Cóireáil príosúnach

- 43.1** Tá sé de cheart ag príosúnaigh an caighdeán céanna cúraim agus cóireála a fháil agus atá ag aon othar eile agus caithfear an chúirtéis, an dínit agus an meas céanna a bheith orthu.
- 43.2** Ní mór duit gan páirt a ghlacadh i gcleachtadh an chéasta nó cineálacha eile gnáthamh cruálacha, mídhaonna nó táireacha.⁶²
- 43.3** Ní féidir leat cabhrú le daoine a chur chun báis.

⁶² Le haghaidh sainmhínte ar 'céasadh' féach Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe i gcoinne Céasadh agus i gcoinne Íde nó Pionóis Eile atá Cruálach, Mídhaonna nó Táireach <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-against-torture-and-other-cruel-inhuman-or-degrading>

44. Srianadh

Teastaíonn cur chuige ildisciplíneach agus iomlánaíoch chun othair a bhfuil iompar dúshlánach acu a bhainistiú.

- 44.1** Níor cheart srianadh fisiceach agus meicniúil, leithlisiú agus forordú cógais a mheas ach nuair a theip ar chur chuige eile. Caithfidh tú an treoir/na rialacha is infheidhme maidir le srianadh agus leithlisiú a úsáid.⁶³
- 44.2** Má fhorordaíonn tú cógais chun corraíl/mianach ionsaithe a chóireáil, ba cheart duit a chinntiú go bhfuil sé oiriúnach, agus go n-úsáidtear an dáileog fosta ar feadh an méid ama is gá.
- 44.3** Má mheasann tú go bhfuil úsáid srianta othar díreireach, iomarcach nó míchuí, caithfidh tú do chuid imní a ardú leis an gcliniceoir sinsearach nó le duine atá in ann an cás a imscrúdú (féach an treoir i mír 3 - Imní a ardú).

45. Othair a bhfuil riosca díobhála acu

Tá riosca díobhála ag othair áirithe do dhaoine eile a d'fhéadfadh teacht chun cinn nó nach bhféadfadh cúiseanna cliniciúla a bheith leo.

- 45.1** Níor chóir duit tú féin nó daoine eile a chur i mbaoil díobhála agus othar á mheas nó á chóireáil.
- 45.2** Má tá othar ag úsáid foréigin nó ag bagairt foréigean in aghaidh tú féin, do chomhghleacaithe nó d'fhoireann a úsáid, agus nach bhfuil sé sábháilte dul ar aghaidh le measúnú, ba chóir a chur in iúl don othar go gcuirfear cúram leighis ar fáil a luaithe agus a bheidh sé sábháilte déanamh amhlaidh.
- 45.2** Mar sin féin, i gcúinsí den sórt sin, ba cheart duit iarracht réasúnta a dhéanamh measúnú agus cóireáil chliniciúil a dhéanamh, agus bearta iomchuí á ndéanamh agat chun tú féin agus daoine eile a chosaint.

63 Ag brath ar an suíomh ina gcónaíonn na hothair, d'fhéadfadh go mbeadh an treoir ó HIQA <https://www.hiqa.ie>, agus / nó ón gCoimisiún Meabhair-Shláinte <https://www.mhcirl.ie> infheidhme

46. Cúram Deireadh Saoil

- 46.1** Mar dhochtúir, tá ról tábhachtach agat i dtacú le hothair, teaghlaigh agus an pobal déileáil le réaltacht an bháis. Ba cheart duit a bheith íogair maidir le roghanna deireadh saoil a phlé, lena n-áirítear cúram maolaitheach, agus a chinntiú go bhfuil tuiscint shoiléir ag othair agus a dteaghlaigh⁶⁴ ar an méid is féidir agus nach féidir a bhaint amach.
- 46.2** Nuair a bhíonn othair ag druidim le deireadh a saoil, roinneann tú freagracht le daoine eile lena chinntiú go bhfuil siad compordach, go bhfulaíngíonn siad chomh beag agus is féidir agus go bhfaigheann siad bás le dínit. Ba chóir duit caitheamh leo le cineáltas agus le comhbhá. Ba cheart duit a chinntiú go bhfaigheann othair bainistíocht pian agus faoiseamh cuí ó anacair.
- 46.3** Ba cheart duit othair (agus/nó daoine a bhfuil údarás cinnteoireachta acu maidir leis an othar) a bheith páirteach sa chinnteoireacht maidir lena gcúram deireadh saoil, ag urramú a dtola, tosaíocht a thabhairt d'aon Réamhthreoir um Chúram Sláinte agus cumas cinnteoireachta. D'fhéadfadh go n-áireofaí leis seo plé ar dheonú féideartha orgán, nuair is iomchuí.
- 46.4** Níor chóir duit cóireáil a thosú nó leanúint ar aghaidh, lena n-áirítear athbheochan, nó cothú agus hiodráitiú a sholáthar trí idirghabháil leighis, má mheasann tú:
- Nach dócha go n-oibreoidh an chóireáil.
 - D'fhéadfadh an chóireáil níos mó dochair ná sochair a thabhairt don othar.
 - Is dóigh go mbeidh an chóireáil ina chúis le pian, míchompord nó anacair an othair a bheidh níos tábhachtaí ná na buntáistí.
- 46.5** Má tá easaontas laistigh den fhoireann cúram sláinte nó idir an fhoireann cúram sláinte agus an t-othar nó teaghlach an othair faoi cé acu is iomchuí cóireáil a tharraingt siar, nó gan cóireáil a thosú, ba cheart duit gach iarracht a dhéanamh an cheist a réiteach. Murar féidir teacht ar chomhaontú, ba cheart duit smaoineamh ar chomhairle a lorg ó chomhghleacaí a bhfuil taithí acu, an dara tuairim a fháil, abhcóide neamhspleách a bheith páirteach ann nó seirbhís idirghabhála a úsáid má tá sí ar fáil.
- 46.6** Tar éis bás othair, ba chóir go mbeadh tú ar fáil chun labhairt leis an teaghlach méala más é sin a theastaíonn uathu. Ba cheart duit, a mhéid is féidir, cúinsí bháis an othair don teaghlach a mhíniú ar bhealach oscailte agus íogair mura ndearna an t-othar agóid roimhe sin i gcoinne an fhaisnéis sin a thabhairt (féach mír 30 'Nochtadh tar éis bháis').

64 má tá baint acu le díospóireachtaí den sórt sin le toiliú an othair

CAIBIDIL

5

Gairmiúlacht

47. Teorainneacha gairmiúla a choinneáil le hothair

Is é muinín bunús an chaidrimh idir othar agus dochtúir. Ba cheart go mbeadh othair in ann muinín a bheith agat go n-iompróidh tú go gairmiúil ina dtreo.

47.1 Tá muinín ag othair nach mbeidh i gceist agat ach cúram, comhairle agus cóireáil a thabhairt, agus ní úsáidfídh siad do phost chun leasa pearsanta.

47.2 Ní féidir leat caidreamh gnéasach nó míchuí a dhéanamh le hothar.

47.3 Ní féidir leat do chaidreamh gairmiúil le hothar a úsáid chun caidreamh gnéasach nó míchuí a shaothrú le duine atá gar dóibh.

48. Cóireáil a thabhairt do dhaoine atá gar duit

48.1 Maidir le daoine a bhfuil dlúthchaidreamh pearsanta agat leo:

- Níor chóir duit teastais nó tuarascálacha breoite a chóireáil, a fhorordú nó a eisiúint ach amháin i gcásanna éigeandála.
- Ní féidir leat substaintí rialaithe a fhorordú ach amháin i gcásanna éigeandála.

Is é muinín bunús an chaidrimh idir othar agus dochtúir. Ba cheart go mbeadh othair in ann muinín a bheith agat go n-iompróidh tú go gairmiúil ina dtreo.”

49. Cumarsáid a dhéanamh leis an bpobal

49.1 Na meáin i gcoitinne agus go poiblí

- 49.1.1 Chun muinín an phobail sa ghairm a choinneáil, ní foláir do dhochtúirí caighdeáin ghairmiúla agus prionsabail eiticiúla a chur i bhfeidhm go comhsheasmhach, lena n-áirítear rúndacht agus príobháideacht othair, agus meas ar dhaoine, ar chumarsáid go poiblí, sna meáin agus i suíomhanna ar líne.
- 49.1.2 Is féidir buntáistí suntasacha a thabhairt d'othair trí úsáid a bhaint as meáin thraidisiúnta, coinní cainte, na meáin shóisialta, na meáin dhigiteacha agus ardáin eile atá os comhair an phobail chun cumarsáid a dhéanamh, don pobal agus do chomhghleacaithe ach d'fhéadfadh rioscaí a bheith ann chomh maith le dúshlán ghairmiúla agus eiticiúla.
- 49.1.3 Ba cheart go mbeadh othair agus an pobal in ann muinín a bheith acu as an méid a deir dochtúir, cibé acu a labhraítear an chumarsáid sin nó i scríbhinn – mar shampla sna meáin, ar líne, nó i suíomhanna nó in imeachtaí poiblí.
- 49.1.4 Ba cheart duit smaoineamh ar an tionchar a d'fhéadfadh a bheith aige ar othair, agus ar thuiscint an phobail ar an ngairm, sula ndéanfaidh tú tráchtanna go poiblí, trí na meáin, ar líne nó go pearsanta.

49.2 Cumarsáid ar líne

- 49.2.1 Má thugann tú comhairle chliniciúil ar líne, ba cheart duit tú féin a aithint de réir ainm i gcónaí. Tá tú faoi dhliteanas dlíthiúil as aon rud a fhoilsíonn tú ar do bhealaí sóisialta féin agus ba cheart duit é sin a chur san áireamh agus ábhar nó comhairle a phostáil go poiblí.
- 49.2.2 D'fhéadfadh taighde agus iompraíochtaí pearsanta othar ar líne nó ar ardáin meán sóisialta⁶⁵ bagairt a dhéanamh ar an muinín atá riachtanach do chaidreamh láidir dochtúra– agus níor cheart tabhairt faoi.
- 49.2.3 Ba cheart duit céimeanna réasúnta a ghlacadh chun a sheiceáil go bhfuil socruithe slándála agus beartais phríobháideachta éifeachtacha ag aon líonra atá á úsáid agat, chun an riosca faisnéise faoi othair a bheith ar fáil níos forleithne a íoslaghdú.

65 I measc ardáin na meán sóisialta tá, ach níl siad teoranta dóibh: suíomhanna líonraithe sóisialta, suíomhanna líonraithe gairmiúla, líonraí roinnte íomhá agus físe, ardáin óstála físe, fóraim phlé, suíomhanna athbhreithnithe, ardáin blagála roinnte agus líonraí bunaithe ar ús

- 49.2.4** Ní mór duit gan faisnéis nó tráchtanna a fhoilsiú faoi, nó íomhánna d'othair aonair as a bhféadfaí na hothair sin a aithint nó a aithint ar ardáin atá ar fáil go poiblí. Tá tuilleadh comhairle maidir le rúndacht a choinneáil agus íomhánna d'othair a úsáid le fáil i mír 31 (Taifeadadh grianghrafadóireachta, físe nó fuaime d'othar ag dochtúir).
- 49.2.5** Is fútsa atá sé cinneadh a dhéanamh maidir le conas nó an úsáideann tú na meáin shóisialta i do shaol príobháideach. Mar sin féin, cé go gceadaíonn socruithe ar go leor ardáin faisnéis a roinnt le grúpa dúnta cairde nó teaghlaigh amháin, ní féidir an príobháideacht seo a ráthú. Sula ndéanann tú rud a phostáil, ba cheart duit smaoineamh ar an gcaoi a bhféadfadh othair nó an pobal féachaint ar fhaisnéis nó íomhánna a phostálann tú, dá mbeidís ar fáil níos forleithne.
- 49.2.6** Is bealach úsáideach iad líonraí gairmiúla dúnta chun eispéiris agus cás-staidéir a roinnt, saineolaithe nó grúpaí foghlama a bhunú, agus comhairle nó cabhair a fháil. Agus líonraí gairmiúla á n-úsáid agat, níor cheart duit faisnéis a thabhairt a shainaithníonn othair aonair gan a dtoiliú.

49.3 Cumarsáid phearsanta agus phríobháideach ar líne

- 49.3.1** Ba cheart duit úsáid phearsanta agus ghairmiúil na meán sóisialta a choinneáil ar leithligh.
- 49.3.2** Ba cheart duit, a mhéid is féidir, cumarsáid le hothair a sheachaint trí shuíomhanna líonraithe sóisialta pearsanta.
- 49.3.3** Ní féidir le suíomhanna meán sóisialta rúndacht a ráthú, beag beann ar na socruithe príobháideachta a úsáidtear. Ní féidir leat faisnéis nó tráchtanna a fhoilsiú faoi, nó íomhánna, d'othair aonair as a bhféadfaí na hothair sin a aithint ar ardáin atá ar fáil go poiblí.

Tá tuilleadh comhairle maidir le rúndacht a choinneáil agus íomhánna othar a úsáid le fáil i mír 31 (Taifeadadh grianghrafadóireachta, físe nó fuaime othar ag dochtúir).

50. Táillí, fógraíocht agus soláthar faisnéise cleachtais

50.1 Táillí

Ba cheart go mbeadh na táillí a ghearrann tú oiriúnach do na seirbhísí a sholáthraíonn tú. Ba cheart sceideal na dtáillí nó na gcostas beartaithe a chur ar fáil do na hothair sula dtosófar ar an gcomhairliúchán agus ar an gcóireáil.

50.2 Faisnéis

50.2.1 Féadfaidh othair agus comhghleacaithe gairmiúla brath ar fhaisnéis a sholáthraíonn tú. Caithfidh tú a chinntiú go bhfuil aon fhaisnéis a thugann tú cruinn agus bailí. Ní féidir leat éilimh a dhéanamh, nach féidir a fhíorú, maidir le héifeachtacht na gcóireálacha.

50.2.2 Agus faisnéis á cur ar fáil fút féin nó faoi na seirbhísí a sholáthraíonn tú, ní mór duit gan an iontaoibh agus an mhuinín atá ag othair agus ag an bpobal i ndochtúirí a shaothrú nó damáiste a dhéanamh dóibh.

50.3 Fógraíocht

50.3.1 Ba cheart go mbeadh fógraíocht maidir leis na seirbhísí a sholáthraíonn tú freagrach, cruinn, eiticiúil, dlíthiúil agus fírinneach.

50.3.2 Ní mór go n-áireofaí san fhógraíocht agus san fhaisnéis a chuirtear ar fáil faoi do chleachtas tagairt do speisialtacht a bheith agat má tá an speisialtacht aitheanta ag Comhairle na nDochtúirí Leighis agus má iontráiltear duit don speisialtacht sin sa Rannán Speisialtóra an Chláir.

50.3.3 Sa chás go bhfógraítear do sheirbhísí, ba cheart go gcuirfeadh an fógra faisnéis chuí ar fáil faoi tháillí a bhaineann leis na seirbhísí seo.

51. Tuarascálacha Leighis

Féadfar a iarraidh ar dhochtúirí tuarascálacha leighis a bhaineann lena n-othar a sholáthar do thríú páirtithe m.sh., cuideachtaí árachais, gairmithe dlí nó fostóirí.

- 51.1** Má bhaineann an tuarascáil le staid sláinte reatha an othair, ba cheart duit, nuair is iomchuí, scrúdú cothrom le dáta a dhéanamh.
- 51.2** Ba chóir duit a bheith sásta go dtuigeann an t-othar cuspóir agus scóip na tuarascála agus aon scrúduithe nó imscrúduithe a theastaíonn chun tacú lena hullmhú agus go bhfuil na caighdeáin ghairmiúla maidir le toiliú agus nochtadh ina dhiaidh. (féach caibidlí 2 agus 3).
- 51.3** Ba cheart go mbeadh an tuarascáil teoranta don chuspóir ar iarradh an tuarascáil ina leith. Ba cheart duit an t-othar a chur ar an eolas go bhfuil dualgas ort don tríú páirtí chomh maith leis an othar agus nach féidir leat faisnéis ábhartha a fhágáil ar lár ón tuarascáil.
- 51.4** Agus do thuairisc á táirgeadh agat, ba cheart duit idirdhealú soiléir a dhéanamh idir fíricí a shainaithin agus a fhóiraíonn tú, agus faisnéis a sholáthraíonn an t-othar nó daoine eile duit.
- 51.5** Tá tú i dteideal táille ghairmiúil a iarraidh as tuarascáil leighis a sholáthar. Ba cheart go mbeadh an táille oiriúnach don tseirbhís a sholáthraítear agus níor cheart go mbeadh sí bunaithe ar thoradh na dlíthíochta. Níor cheart go mbeadh tionchar ag asluithe nó brúnna airgeadais nó eile ar ábhar na dtuarascálacha.
- 51.6** Ba cheart duit tuarascálacha a sholáthar go pras ionas nach mbeidh aon mhíbhuntáiste ag an othar le moill.

52. Deimhniú

- 52.1** Agus teastais, tuarascálacha agus doiciméid fhoirmiúla eile á n-eisiúint agat, caithfidh tú a bheith cruinn agus a chinntiú go bhfuil an doiciméad inléite. Ní mór duit d'uimhir chlárúcháin Comhairle na nDochtúirí Leighis a áireamh freisin

- 52.2** Níor chóir duit deimhniú, tuarascáil nó doiciméad a shíniú d'othar ach amháin tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar riocht an othair.

53. Finnéithe Saineolaithe

- 53.1** Má tá tú ag gníomhú mar fhinné saineolach maidir le himeachtaí dlí, is é do chéad dhualgas cúnamh a thabhairt don chúirt nó don bhinse ábhartha chun tuairim shaineolach neamhspleách a sholáthar. Caithfidh tú a bheith macánta agus oibiachtúil i do ráitis labhartha agus scríofa go léir.
- 53.2** Caithfidh tú teorainneacha d'eolais agus d'inniúlachta a shoiléiriú.
- 53.3** Ní féidir leat gníomhú mar fhinné saineolach i réimsí atá lasmuigh de do raon feidhme cleachtais, taithí agus saineolais.
- 53.4** Sáraíonn na hoibleagáidí seo aon treoracha ón duine a íocann táille ghairmiúil leat as do thuairim shaineolach.

54. Coinbhleachtaí Leasa

- 54.1** Ní mór duit gan ligean do chúinsí airgeadais nó cúinsí tánaisteacha eile tionchar a imirt ar do bhainistíocht othar nó dealraitheach go mbeidh tionchar acu air.
- 54.2** Ba cheart duit coinbhleachtaí den sórt sin a aithint, a sheachaint nuair is féidir.
- 54.3** Ní féidir leat ligean do do leas dul i bhfeidhm ar an mbealach a sholáthraíonn tú cóireáil d'othair, iad a fhorordú, comhairle a thabhairt dóibh nó iad a atreorú. Caithfidh tú othair agus aon pháirtithe ábhartha eile a insint faoi aon leas tairbhiúil a bhfuil dlúthchaidreamh pearsanta nó gnó agat, nó ag aon duine a bhfuil dlúthchaidreamh pearsanta nó gnó agat leis, maidir le duine nó eagraíocht a sholáthraíonn cúram sláinte mar chuideachta cógaisíochta nó feistí leighis, teach altranais nó teach cúraim, nó cógaslann nó íoclann. Ba cheart duit a bheith ullamh freisin chun tú féin a eisiáimh ó chinnteoireacht ghaolmhar.
- 54.4** Má tá spéis agat i gclinic phríobháideach nó in ospidéal nó in eagraíocht tráchtála eile a bhaineann le sláinte, ba cheart duit a chinntiú go gcomhlíonann na seirbhísí a thairgtear d'othair caighdeáin chliniciúla agus eiticíúla na gairme.
- 54.5** Níor cheart duit glacadh le bronntanais (lena n-áirítear fáilteachas) ó eagraíochtaí cógaisíochta, feistí leighis nó eagraíochtaí tráchtála eile a bhaineann le sláinte. Ní choisceann sé sin ort freastal ar chruinnithe oideachais nó táillí réasúnta a fháil as seirbhísí gairmiúla d'fhiontair tráchtála. Ba chóir duit a bheith ar an eolas gur féidir le fiú ábhair bolscaireachta ar luach íseal tionchar a imirt ar chinntí forordaithe agus cóireála agus aon tionchar den sórt sin a sheachaint.

- 54.6** Má tá tú freagrach as gníomhaíochtaí oideachais i d'áit oibre nó d'eagraíocht, ba cheart duit a chinntiú go ndéantar aon mhaoiniú ó fhiontair tráchtála a threorú trí Chistí Oideachais agus Forbartha neamhshrianta agus a bhainistiú gan tionchar ón bhfiontar tráchtála.
- 54.7** Má tá baint agat ar bhealach ar bith le táirgí nó seirbhísí cúram sláinte ar leith a chur chun cinn nó a fhormhuiniú, ní mór duit aon leas airgeadais nó tráchtála atá agat san eagraíocht nó sa chuideachta a sholáthraíonn na táirgí nó na seirbhísí a dhearbhuí.

55. Caidrimh le comhghleacaithe

- 55.1** Caithfidh tú a bheith ar an eolas faoi thionchar d'iompair ar do chomhghleacaithe⁶⁶, lena n-áirítear an tionchar a d'fhéadfadh a bheith aige seo ar cháilíocht chúraim agus chóireála othar. Caithfidh tú tú féin a iompar go measúil i leith gach comhghleacaí, mic léinn san áireamh. Ní féidir leat dul i mbun bulaíochta, ciaptha, mí-úsáide, idirdhealaithe, an bonn a bhaint de chomhghleacaithe, nó iompar den sórt sin a ligean do dhaoine eile. Baineann sé seo le gach idirghníomhaíocht, lena n-áirítear na meáin shóisialta agus suíomhanna líonraithe.
- 55.2** Níor cheart duit dul i mbun caidreamh gnéasach nó míchuí le comhghleacaí sa chás go bhfuil éagothroime chumhachta suntasach ann. Má théann tú i gcaidreamh le comhghleacaí, ba chóir duit a bheith ar an eolas faoin gcaoi ar féidir le d'iompar dul i bhfeidhm ar fheidhmíocht laistigh agus lasmuigh d'fhoireann.
- 55.3** Ba cheart duit tacaíocht ghairmiúil a thabhairt do chomhghleacaithe lena n-áirítear mic léinn leighis agus dochtúirí nach bhfuil an oiread taithí acu. Níor cheart duit a iarraidh ar chomhghleacaithe tascanna a dhéanamh nach bhfuil siad lán-inniúil ina leith, ach amháin faoi mhaoirseacht dhíreach comhghleacaithe sinsearacha/ inniúla.
- 55.4** Más dochtúir nach bhfuil an oiread taithí agat, ba cheart duit dul i gcomhairle go pras le do chomhghleacaithe sinsearacha mura bhfuil tú cinnte faoi bhainistíocht chúil riocht an othair, nó má tá cúis inniúil ag baint lena riocht.
- 55.5** Nuair a thagann díospóidí idir comhghleacaithe chun cinn, ba cheart aghaidh a thabhairt air seo go cuí agus go pras agus níor cheart go ndéanfadh sé difear do chúram othar.
- 55.6** Níor cheart duit comhghleacaí nó cleachtas comhghleacaí a shéanadh.

⁶⁶ I measc na gcomhghleacaithe tá duine ar bith a n-oibríonn tú leis, cibé acu is gairmí leighis iad nó nach ea.

56. Imní faoi chomhghleacaithe

- 56.1** Má tá imní ort faoi iompar, inniúlacht nó sláinte comhghleacaí⁶⁷ ba chóir duit, má chinneann tú go bhfuil sé sábháilte duit déanamh amhlaidh, pléigh do chuid imní ar dtús leis an dochtúir atá i gceist ar bhealach íogair agus discréideach.
- 56.2** Má bhaineann do imní lena sláinte, ba cheart duit iad a spreagadh chun tacaíocht leighis chuí a lorg agus leas a bhaint as seirbhísí tacaíochta ábhartha.⁶⁸
- 56.3** Mura measann tú go bhfuil sé oiriúnach nó sábháilte duit an imní a phlé leat féin ba cheart duit comhairle duine nó údaráis iomchuí a lorg m.sh., comhghleacaí, bainisteoir nó do chomhlacht/ eagraíocht ghairmiúil. Ba cheart duit, chun rúndacht iomchuí a choinneáil, smaoineamh ar an scéal a chur gan ainm i dtosach.
- 56.3** Má tá imní ort go bhféadfadh comhghleacaí a bheith ag cur othair i mbaoil nó go bhfuil sé mí-oiriúnach ar shlí eile chun cleachtadh ní mór duit na hábhair imní sin a ardú de réir mhír 3 (imní a ardú).

Más dochtúir nach bhfuil an oiread taithí agat air, ba cheart duit dul i gcomhairle go pras le do chomhghleacaithe sinsearacha mura bhfuil tú cinnte faoi bhainistíocht chuí riocht an othair, nó má tá cúis imní ag baint lena riocht.”

⁶⁷ Lena n-áirítear, ach gan a bheith teoranta, úsáid substaintí nó andúil.

⁶⁸ Féach suíomh gréasáin Comhairle na nDochtúirí Leighis a liostaíonn tacaíochtaí do dhochtúirí lena n-áirítear ‘Folláine an Dochtúra- Treoir ó Chomhairle na nDochtúirí Leighis [doctor-well-being-booklet.pdf](https://www.medicalcouncil.ie/doctor-well-being-booklet.pdf) ([medicalcouncil.ie](https://www.medicalcouncil.ie/))

57. Trialacha cliniciúla agus Taighde

- 57.1** Is príomh-chumasóir dea-chleachtais é taighde leighis chun na torthaí cúram sláinte is fearr a bhaint amach. Má tá baint agat le trialacha cliniciúla nó le haon chineál taighde leighis, caithfidh tú caighdeáin eiticiúla ábhartha a leanúint agus a chur chun cinn.
- 57.2** Má ghníomhaíonn tú mar imscrúdaitheoir i dtrial cliniciúil nó in aon chineál taighde leighis, caithfidh tú an coiste eitice taighde ábhartha a chur isteach agus cead a fháil sula dtosaíonn an taighde. Caithfidh tú a chinntiú go gcloíonn an triail le Dearbhú Heilsincí⁶⁹ agus le haon bheartais agus reachtaíocht náisiúnta ábhartha.
- 57.3** Caithfidh tú an treoir agus na rialacháin is infheidhme a bhaineann le toiliú feasach a fháil ó othair/ rannpháirtithe a bhfuil baint acu le taighde leighis (féach Caibidil 2 lena n-áirítear mír 22).
- 57.4** Ní mór duit, agus tú i mbun taighde, cumarsáid agus foilsiú a dhéanamh, do dhualgaís ghairmiúla agus dhlíthiúla a chomhlíonadh chun rúndacht iomchuí othair a chosaint, a chur chun cinn agus a choinneáil. Féach freisin Caibidil 3 (Rúndacht).
- Ba chóir duit a bheith ar an eolas faoi aon treoir a fhoilsíonn an Coimisiún um Chosaint Sonraí nó comhlacht iomchuí eile maidir le taighde leighis a chomhlíonadh.
- 57.5** Ba cheart duit an treoir a leagtar amach i mír 54 (Coinbhleachtaí leasa) a leanúint maidir le planáil, stiúradh agus foilsiú aon taighde leighis agus trialacha cliniciúla a bhfuil baint agat leo.
- 57.6** Ní féidir leat údarthacht a éileamh ar obair nár scríobh tú nó nár chuidigh tú leis. Tá sé de fhreagracht ort a chinntiú go bhfuil aon fhoilseachán a bhfuil baint agat leis cruinn.

69 Dearbhú Heilsincí 'Prionsabail Eiticiúla um Thaighde Leighis lena mbaineann Ábhair Daonna' <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

58. Múineadh agus oiliúint

Tá sé ríthábhachtach mic léinn agus comhghleacaithe leighis a mhúineadh agus a oiliúint chun cúram sláinte sábháilte agus éifeachtach a sholáthar go leanúnach.

58.1 Ba cheart duit a bheith toilteanach páirt a ghlacadh i múineadh agus in oiliúint, agus tacú le mic léinn agus comhghleacaithe agus iad a spreagadh chun a gcuid eolais agus scileanna a fhorbairt.

58.2 Caithfidh tú meas agus dínit a thabhairt do mhic léinn agus d'oiliúnaithe.

58.3 Oiliúnóirí

58.3.1 Má tá ról foirmiúil agat san oiliúint, ba cheart duit:

- Maoirseacht a dhéanamh ar oiliúnaithe agus déan cinnte go ngníomhóidh siad laistigh de theorainneacha a n-inniúlachta.
- Tabhair aiseolas cuiditheach agus tráthúil d'oiliúnaithe.
- Bí críochnúil, cothrom agus oibiachtúil i do mheasúnú ar oiliúnaithe.
- Tacaíocht a thairiscint d'oiliúnaithe a bhfuil fadhbanna acu lena bhfeidhmíocht.

58.4 Oiliúnaithe

58.4.1 Más oiliúnaí tú, caithfidh tú freagracht a ghlacadh as do chuspóirí foghlama féin.

58.4.2 Ba chóir duit a bheith ar an eolas faoi struchtúir tacaíochta agus oiliúna agus nósanna imeachta casaoide áitiúla.

58.5 Mic Léinn Leighis

58.5.1 Tacaíonn mórchuid na n-othar le hoideachas agus oiliúint leighis agus tuigeann siad a thábhachtaí atá sé. Má tá sé ar intinn agat mic léinn a bheith páirteach i gcúram othair, ba chóir duit an t-othar a insint faoi seo roimh ré. Nuair is féidir, ba cheart duit meas a bheith agat ar mhianta othar nach dteastaíonn uathu mic léinn a bhfuil baint acu lena gcúram agus iad a chur ar a suaimhneas nach mbeidh tionchar ag a gcinneadh ar bhealach ar bith ar a gcúram. Ba cheart duit a chinntiú nach mbíonn othair ró-ualaithe trí theagmháil le mic léinn.

58.5.2 Ba cheart duit a chinntiú go dtuigeann mic léinn atá ag obair le d'othair a ról i ndáil le cúram othar go hiomlán, iad féin a aithint de réir ainm d'othair agus ná déan ionadaíocht orthu féin mar dhochtúirí. Ba cheart duit do dhícheall a dhéanamh a fheiceáil go bhfuil cur amach ag mic léinn ar an treoir seo agus go leanann siad í agus i dTreoir Comhairle na nDochtúirí Leighis ar Ghairmiúlacht Fochéime.⁷⁰

58.5.3 Caithfidh mic léinn cead a fháil ó othair sula ndéanann siad agallamh nó scrúdú orthu.

59. Ag ligean do dhaltaí scoile do chleachtas a urramú.

59.1 B'fhéidir go n-iarrfaí ort ligean do dhaltaí scoile cúram cliniciúil na n-othar a urramú. Agus iarratais den sórt sin á mbreithniú, ní mór duit sábháilteacht agus cearta othar a chur ar dtús.

59.2 Ní mór toiliú othair a fháil sula n-éascaíonn tú breathnóireacht ar a gcúram ag mic léinn scoile. Ní mór duit a chinntiú go bhfuil othair ar an eolas gur féidir leo toiliú a dhiúltú nó a tharraingt siar ag am ar bith.

59.3 Sula ndéanann tú machnamh ar rochtain mac léinn scoile ar othair a éascú, nó ar fhaisnéis fúthu, caithfidh tú a bheith sásta go dtuigeann an mac léinn an riachtanas rúndacht a choinneáil agus tiomantas a thabhairt dó. Ní mór an tiomantas seo ón mac léinn a dhoiciméadú i scríbhinn.

⁷⁰ www.medicalcouncil.ie

CAIBIDIL

6

Riachtanais rialála

60. Clárú

- 60.1** D'fhonn leigheas a chleachtadh i bPoblacht na hÉireann ní mór duit a bheith cláraithe le Comhairle na nDochtúirí Leighis. Ní féidir leat cleachtadh mura bhfuil tú cláraithe.
- 60.2** Má théann do chlárú i léig, ní mór duit gan leigheas a chleachtadh le linn na tréimhse neamhchláraithe.
- 60.3** Caithfidh faisnéis a sholáthraíonn tú do Chomhairle na nDochtúirí Leighis, cibé acu ag an gclárú tosaigh, athnuachan an chláraithe, nó ag am ar bith eile, lena n-áirítear do chuid freagraí ar aon cheisteanna, a bheith iomlán, cruinn, macánta agus cothrom le dáta.
- 60.4** Caithfidh tú cleachtadh san ainm/sna hainmneacha faoina bhfuil tú cláraithe agus d'uimhir chlárúcháin a úsáid agus tú ag déanamh ionadaíochta ort féin mar lia-chleachtóir cláraithe.
- 60.5** Caithfidh tú aon cheanglais dhlíthiúla a chomhlíonadh chun fógra a thabhairt do Chomhairle na nDochtúirí Leighis faoi ábhair a d'fhéadfadh dul i bhfeidhm ar do chlárúchán amhail míchumais leighis ábhartha, ciontuithe coiriúla, imeachtaí agus cinní ábhartha ó chomhlachtaí rialála eile, laistigh nó lasmuigh den stát, chun do chlárúchán a shrianadh, gan é a dheonú, nó a bhaint.
- 60.6** Caithfidh tú a bheith cláraithe san Aontas Eorpach chun teilileigheas a chleachtadh laistigh den Stát.

61. Inniúlacht ghairmiúil a choinneáil

- 61.1** Is gné riachtanach den ghairmiúlacht inniúlacht ghairmiúil a choinneáil ar feadh do shlí bheatha. Tá othair ag súil go mbeidh tú cothrom le dáta agus inniúil i do réimse cleachtais agus i do speisialtacht (nuair is infheidhme).
- 61.2** Caithfidh tú riachtanais Comhairle na nDochtúirí Leighis maidir le hinniúlacht ghairmiúil a chothabháil a chomhlíonadh agus ba chóir go mbeadh tú ar an eolas faoi na hocht réimse dea-chleachtais ghairmiúil (féach Aguisín A).
- 61.2.1** Caithfidh tú clárú i scéim inniúlachta gairmiúla a léiríonn do réimse cleachtais.
- 61.2.2** Caithfidh tú do fhorbairt ghairmiúil leanúnach (FGL) a phleanáil, a dhéanamh agus taifead a choinneáil de réir mar a ordóidh d'oibreoir scéime inniúlachta gairmiúla.
- 61.3** Agus do FGL á phleanáil agat ba cheart duit machnamh a dhéanamh ar do chleachtas agus gnéithe de do chleachtas a aithint nuair a d'fhéadfadh go mbeadh ort do chuid eolais nó scileanna a nuashonrú chun tacú leat leanúint ar aghaidh ag soláthar ard caighdeán cúraim.

62. Slánaíocht Ghairmiúil

Caithfidh an clúdach slánaíochta gairmiúla is infheidhme a bheith agat maidir le gach seirbhís cúram sláinte a sholáthraíonn tú.⁷¹

63. Scileanna teanga

Ar mhaithe le sábháilteacht othar agus chun tacú le cumarsáid shábháilte agus éifeachtach, ba cheart duit a bheith líofa go leor in úsáid an Bhéarla (scríofa agus briathartha araon) le go mbeidh tú in ann cumarsáid a dhéanamh le hothair agus le comhghleacaithe.

71. Féach Acht na Lia-Chleachtóirí (2007) arna leasú le haghaidh faisnéise maidir le slánaíocht, lena n-áirítear a.38.A. a leagann amach dualgas lia-chleachtóra maidir le slánaíocht <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2007/act/25/enacted/en/html>. Féach freisin Rialacha Comhairle na nDochtúirí Leighis (Fianaise ar Slánaíocht) 2018 (I.R. Uimh.222 de 2018) le haghaidh tuilleadh sonraí.

64. Gearáin a rinneadh le Comhairle na nDochtúirí Leighis faoi dhochtúir

Caithfidh Comhairle na nDochtúirí Leighis gníomhú ar mhaithe le leas an phobail nuair a chuirtear ar an eolas í faoi riosca do shábháilteacht othar a eascraíonn as cleachtas nó iompar dochtúra, nó muinín an phobail as gairmithe leighis, nó nuair is gá idirghabháil a dhéanamh d'fhonn caighdeán ghairmiúla a choinneáil. Is gnách go mbíonn idirghabháil den sórt sin tar éis gearán a fháil. Féadfaidh Comhairle na nDochtúirí Leighis beart a dhéanamh i gcás ina gcinntear go bhfuil gearáin de chineál tromchúiseach, agus go mbíonn imní orthu faoi oiriúnacht dochtúra chun cleachtadh.

Le haghaidh faisnéise faoi Phróiseas Gearán Comhairle nDochtúirí Leighis féach suíomh gréasáin Comhairle na nDochtúirí Leighis.

Forais le breithniú ag Comhairle na nDochtúirí Leighis ar ghearán i gcoinne dochtúra

- Mí-iompar gairmiúil, is é seo:
 - Iompar a mheasann dochtúirí taithí, inniúlachta agus dea-cháil a bheith náireach nó mímhacánta agus/nó
 - Iompar a bhaineann lena ghairm nó lena gairm inar theip ar an dochtúir lena mbaineann mar gheall ar easnamh nó coimisiúnú ar na caighdeáin iompair a bhfuiltear ag súil leo i measc dochtúirí.
- Sainmhínítear drochfheidhmíocht ghairmiúil le hAcht na Lia-Chleachtóirí 2007⁷² mar mhainneachtain ag an gcleachtóir na caighdeáin inniúlachta a chomhlíonadh (cibé acu in eolas agus i scil nó i bhfeidhmiú eolais agus scile nó iad araon) ar féidir a bheith ag súil le réasún ó lia-chleachtóirí a chleachtann leigheas den chineál a chleachtann an cleachtóir.

Féadfaidh Comhairle na nDochtúirí Leighis beart a dhéanamh i gcás ina gcinntear go bhfuil gearáin de chineál tromchúiseach, agus go mbíonn imní orthu faoi oiriúnacht dochtúra chun cleachtadh.”

72 Féach <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2007/act/25/enacted/en/html>

Rinne an Chúirt Uachtarach é seo a léirmhíniú chun go gciallódh sé “cliseadh tromchúiseach”⁷³

- Míchumas leighis ábhartha (míchumas coirp nó meabhrach (lena n-áirítear andúil in alcól nó drugaí) a d’fhéadfadh dochar a dhéanamh do chumas an dochtúra leigheas nó gné áirithe den leigheas a chleachtadh).
- Mainneachtain coinníoll amháin nó coinníollacha níos mó a ghabhann le clárú dochtúra a chomhlíonadh.
- Mainneachtain gnóthais a tugadh do Chomhairle na nDochtúirí Leighis a chomhlíonadh nó aon bheart a dhéanamh a shonraítear i dtoiliú a tugadh i gcomhthéacs fiosrúcháin roimhe seo.
- Sárú (briseadh) Achta na Lia-Chleachtóirí (arna leasú).
- Ciontú sa Stát as cion atá intriallta ar díotáil nó má chiontaítear é/í lasmuigh den Stát, as cion a bheadh intriallta ar díotáil i gcúirteanna na hÉireann.
- Mainneachtain cloí le rialacháin arna ndéanamh faoi alt 13 (2) den Acht Sláinte (Earraí Liachta a Phraghsáil agus a Sholáthar) 2013.

73 Féach Corbally v Medical Council & Ors [2015] 2 IR 304

Aguisín A

Ocht Réimse Dea-Chleachtais Ghairmiúil⁷⁴

74 Déantar foráil do na hOcht Réimse Dea-Chleachtais Ghairmiúil sna Rialacha um Chotheabháil Inniúlachta Gairmiúla (Uimh2) in Ionstraim Reachtúil 171/2011. <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2011/si/171/made/en/print>

Sábháilteacht Othar agus Cáilíocht Cúraim Othar

Ba cheart go mbeadh sábháilteacht othar agus cáilíocht chúram othar ag croílár an tseachadta seirbhíse sláinte a sholáthraíonn dochtúir. Caithfidh dochtúir a bheith cuntasach dá chomhlacht gairmiúil, don eagraíocht ina n-oibríonn siad, do Chomhairle na nDochtúirí Leighis agus dá n-othar, ar an gcaoi sin a chinntiú go bhfaigheann na hothair a bhfreastalaíonn siad orthu an cúram is fearr is féidir.

Caidreamh le hOthair

Tá dea-chleachtas leighis bunaithe ar chaidreamh muiníne idir dochtúirí agus an tsochaí agus baineann sé le comhpháirtíocht idir an t-othar agus an dochtúir atá bunaithe ar chomh-mheas, rúndacht, macántacht, freagracht agus cuntasacht.

Scileanna Cumarsáide agus Idirphearsanta

Caithfidh lia-chleachtóirí scileanna cumarsáide idirphearsanta éifeachtacha a thaispeáint. Cumasaíonn sé seo faisnéis a mhalartú, agus ceadaiónn sé comhoibriú éifeachtach le hothair, lena dteaghlaigh agus freisin le comhghleacaithe cliniciúla agus neamhchliniciúla agus leis an bpobal i gcoitinne.

Comhoibriú agus Obair Foirne

Caithfidh lia-chleachtóirí comhoibriú le comhghleacaithe agus oibriú go héifeachtach le gairmithe cúram sláinte ó dhisciplíní agus foirne eile. Ba cheart dó/di a chinntiú go bhfuil línte soiléire cumarsáide agus córais chuntasachta i bhfeidhm i measc bhaill na foirne chun othair a chosaint.

Bainistíocht (Féinbhainistíocht san áireamh)

Caithfidh lia-chleachtóir tuiscint a fháil ar an gcaoi a dtéann obair sa chóras cúraim sláinte, cúram othar a sholáthar agus an tionchar a bhíonn ag gníomhaíochtaí gairmiúla agus pearsanta eile ar ghairmithe cúram sláinte eile, an córas cúram sláinte agus an tsochaí ina hiomláine.

Scoláireacht

Ní mór do lia-chleachtóirí an t-eolas substaintiúil atá chun tosaigh i réimse na foghlama ina speisialtacht a fháil, a thuiscint agus a thaispeáint go córasach, mar chuid de chontanam foghlama ar feadh an tsaoil. Caithfidh siad freisin an fhaisnéis agus an fhianaise is fearr a chuardach chun a gcleachtas gairmiúil a threorú.

Gairmiúlacht

Ní mór do lia-chleachtóirí tiomantas a thaispeáint maidir le freagrachtaí gairmiúla a chomhlíonadh trí chloí leis na caighdeáin a shonraítear i “dTreoir d’Iompar Gairmiúil agus Eitic do Lia-Chleachtóirí Cláraithe” Comhairle na nDochtúirí Leighis.

Scileanna Cliniciúla

Is léir go bhfuil tábhacht ar leith ag baint le hinniúlacht ghairmiúil a choinneáil i réimse na scileanna cliniciúla agus ba cheart don Chomhlacht Oiliúna larchéime ábhartha caighdeáin a leagan síos de réir tagarmharcanna idirnáisiúnta.

Nótaí

Comhairle na nDochtúirí Leighis
Medical Council

Comhairle na
nDochtúirí Leighis
Teach Kingram
Plás Kingram
Baile Átha Cliath 2
D02 XY88

www.medicalcouncil.ie